Meting stemlokalen TK25

Data-analyse van de stemlokalen bij de Tweede Kamerverkiezing van 2025

Datum 6 februari 2026

Auteurs drs. Marcia den Uijl (Centerdata)
dr. Karlijn Roex (Centerdata)
Pradeep Kumar, MSc. (Centerdata)
Hans Vollaard (Universiteit Utrecht)

Versie 1.0

Uitgave

Centerdata
info@centerdata.nl
www.centerdata.nl

Contact

Marcia den Uijl
marcia.den.uijl@centerdata.nl

© Centerdata, Tilburg, 2026

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Samenvatting 5

1 Inleiding 7
- 1.1 Onderzoeksvraag 7
- 1.2 Leeswijzer 8

2 Kenmerken stemlokalen 9
- 2.1 Aantal stemlokalen en stembureaus 9
- 2.2 Locaties en afstand van stemlokalen 9
- 2.3 Openingstijden 12
- 2.4 Mobiele en bijzondere stemlokalen 13

3 Verbanden met afstand 14
- 3.1 Stedelijkheid 14
- 3.2 Inkomen 15
- 3.3 WOZ-waarde 16
- 3.4 Opleidingsniveau 17
- 3.5 Leeftijd 19
- 3.6 Opkomst 22

4 Vergelijking met eerdere verkiezingen 23
- 4.1 Verschillen in aantallen 23
- 4.2 Verschillen in afstand 23
- 4.3 Verschillen in locaties 24
- 4.4 Verschillen in openingstijden 25
- 4.5 Verschillen in mobiele/bijzondere stemlokalen 25
- 4.6 Verbanden 26

5 Conclusie 28

Bijlagen 32

A Onderzoeksverantwoording 33
- A.1 Dataverzameling 33
- A.2 Data 33
- A.3 Methoden en principes 35
  - A.3.1 Datavoorbewerking 35
  - A.3.2 Afstandsberekening 36
  - A.3.3 Opkomstberekening 37

B Tabellen en figuren 38
- B.1 Locaties en afstand van stemlokalen 38
- B.2 Kenmerken stemlokalen 46
  - B.2.1 Locaties en afstand tot stemlokalen 46
  - B.2.2 Openingstijden 47
- B.3 Verbanden met afstand (op basis van 500x500-metergebieden) 48
  - B.3.1 Stedelijkheid 48
  - B.3.2 Inkomen 48

B.3.3 WOZ-waarde 49
B.3.4 Opleidingsniveau 49
B.3.5 Leeftijd 51
B.3.6 Opkomst 53
B.4 Verschillen in locaties 53

Samenvatting

In dit onderzoeksrapport beantwoorden we de volgende hoofdvraag: in hoeverre zijn stemlokalen eerlijk verdeeld over Nederland, tussen en binnen gemeenten? Worden bepaalde groepen benadeeld qua afstand tot het dichtstbijzijnde stemlokaal? Om deze vraag te beantwoorden hebben we gekeken hoe ver inwoners van stemlokalen wonen en hoe de spreiding is van stemlokalen gegeven de kenmerken van inwoners. Daarnaast hebben we gekeken naar kenmerken van stemlokalen zoals hun openingstijden en of stemlokalen op dezelfde plekken staan als bij voorgaande verkiezingen.

Tijdens de Tweede Kamerverkiezing van 2025 zijn er 9.213 stemlokalen ingezet in 345 gemeenten – 342 in Europees Nederland en drie in Caribisch Nederland (zie paragraaf 2.1). Hiermee blijft het aantal ingezette stemlokalen betrekkelijk stabiel, met een kleine stijging ten opzichte van verkiezingen vóór de Tweede Kamerverkiezing van 2023 (zie paragraaf 4.1). Gemiddeld genomen woont een inwoner in Europees Nederland 352 meter van het dichtstbijzijnde stemlokaal. De mediane afstand bedraagt daar 282 meter. Daarmee is de afstand iets gedaald ten opzichte van vorige verkiezingen, inclusief de Tweede Kamerverkiezing in 2023 (zie paragraaf 2.2 en 4.2).

Dit landelijk gemiddelde en deze landelijke mediaan verhullen een hoop variatie. Hoe verschilt de afstand tussen ‘rijke’ en ‘arme’ gebieden, gebieden met veel jongeren of juist veel ouderen, of tussen stedelijke en niet-stedelijke gebieden? In dit onderzoek bekijken we de verbanden tussen de afstand tot het dichtstbijzijnde stemlokaal en de volgende variabelen: opkomst, gemiddeld inkomen en WOZ-waarde, opleidingsniveau, leeftijd en stedelijkheid. Voor deze variabelen zijn geen of kleine verbanden gevonden[1], behalve voor stedelijkheid (zie paragraaf 3.1).

Verder valt een contra-intuïtief verband op tussen afstand en opkomst, hoewel klein: hoe verder inwoners af wonen van hun stemlokaal, hoe hoger de opkomst (zie paragraaf 3.6). Dit verband zien we over de tijd tussen verkiezingen steeds terugkomen (zie paragraaf 4.6). Verwacht zou worden dat een kleinere afstand tussen inwoner en stemlokaal juist de opkomst zou verhogen. Mogelijk komt dit verband door de invloed van derde variabelen, die zowel met de afstand als opkomst samenhangen: stedelijkheid, inkomen en WOZ-waarde van gebieden, en de leeftijd van inwoners.

Er kan normaliter tussen 7.30 en 21.00 uur gestemd worden in stemlokalen. Bij bijzondere en mobiele stembureaus kunnen de standaardtijden afwijken. Van de 9.213 stemlokalen waren er 152 korter en 23 langer open dan deze reguliere tijden (zie paragraaf 2.3). Het percentage stemlokalen dat korter dan regulier open is, is gedaald over tijd, hoewel slechts in kleine mate en met name ten opzichte van de voorgaande Tweede Kamerverkiezing (2023). Het aandeel stemlokalen dat langer dan regulier openbleef, is stabiel gebleven (zie paragraaf 4.4).

[1] Kleine verbanden die we constateren: een iets grotere afstand in wijken met een hoger inkomen (paragraaf 3.2) en WOZ-waarde (paragraaf 3.3), en in gebieden (op zowel wijk- als gemeenteniveau) met meer havo/ vwo/ mbo2-4 opgeleiden (paragraaf 3.4) en oudere leeftijdsgroepen (paragraaf 3.5). We zien juist een iets kleinere afstand in gebieden met meer 25-44 jarigen (paragraaf 3.5). Veel van deze verbanden zijn vergelijkbaar met de verbanden die zijn gevonden bij eerdere verkiezingen. Wel is het verband tussen afstand en opleidingsniveau veranderd over tijd (zie paragraaf 4.6).

Tijdens de Tweede Kamerverkiezing van 2025 waren er 140 bijzondere stemlokalen, waarvan verreweg de meeste in een treinstation (bijna de helft) of in mobiele units (14%) gevestigd waren (zie paragraaf 2.4). Over de tijd heen zijn mobiele units en treinstations duidelijk belangrijker geworden als bijzondere stemlokalen (zie paragraaf 4.5).

Ten slotte hebben we de locatiecontinuïteit van de stemlokalen die benut waren tijdens de Tweede Kamerverkiezing bekeken. Het overgrote deel daarvan was ook al eerder ingezet tijdens de Europees Parlementsverkiezing in 2024 en de Tweede Kamerverkiezing in 2023, namelijk ongeveer 88% (zie paragraaf 4.3).

Al met al zien we dat de stemlokalen goed verspreid liggen in termen van hun meetbare afstand tot verschillende inwonersgroepen. Wel maakt het uit of een inwoner in een stedelijk of niet-stedelijk gebied woont: in meer stedelijke gebieden liggen stemlokalen doorgaans dichter bij de inwoner. Wel kunnen in afgelegen gebieden mobiele stemlokalen worden ingezet om de afstand te overbruggen.

1 Inleiding

De beschikbaarheid van stemlokalen vormt een essentieel onderdeel van het verkiezingsproces in Nederland. Om deze beschikbaarheid te monitoren wordt een meting van stemlokalen uitgevoerd. De resultaten van deze meting geven inzicht in hoe gemeenten hun stemlokalen hebben verspreid. Deze informatie dient als input voor het evaluatieadvies dat de Kiesraad na afloop van een verkiezing opstelt en deelt met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Een stemlokaal is de locatie waar kiezers hun stem kunnen uitbrengen en waarbinnen één of meerdere stembureaus zitting hebben. Het kan dus voorkomen dat er meerdere stembureaus gevestigd zijn op dezelfde locatie. Een stembureau is een tijdelijk bestuursorgaan dat voor een verkiezing is ingesteld. Elk stembureau levert een proces-verbaal op, waardoor het aantal stembureaus eenvoudiger kan worden vastgesteld dan het aantal stemlokalen. De Kiesraad heeft via de processen-verbaal echter alleen inzicht in het aantal stembureaus in plaats van stemlokalen. In deze meting van stemlokalen wordt vastgesteld om hoeveel stemlokalen het gaat, wat de afstand is van inwoners tot het dichtstbijzijnde stemlokaal en of er verschillen in afstand zijn tussen bepaalde groepen inwoners.

Op 29 oktober 2025 vond de meest recente Tweede Kamerverkiezing plaats. Dit rapport beschrijft de meting van stemlokalen van deze verkiezing. Deze meting heeft bij de vier voorgaande verkiezingen ook plaatsgevonden en deze verkiezing wordt ook met de voorgaande verkiezingen vergeleken.

1.1 Onderzoeksvraag

De hoofdvraag van de meting stemlokalen Tweede Kamerverkiezing 2025 (TK25) is: in hoeverre zijn stemlokalen eerlijk verdeeld over Nederland, tussen en binnen gemeenten? Wonen bepaalde groepen verder af van het dichtstbijzijnde stemlokaal dan andere? Om de onderzoeksvraag te beantwoorden, vertalen we eerlijkheid hier naar meetbare afstand en de relatie met bevolkingskenmerken als objectieve verbanden in plaats van normatieve oordelen te formuleren.

De deelvragen bij deze hoofdvraag zijn:

- Hoeveel stemlokalen (en stembureaus) zijn ingezet voor de verkiezing? Hoe vaak bevinden zich meerdere stembureaus in één stemlokaal?
- Wat is de gemiddelde en mediane afstand van kiezers tot het dichtstbijzijnde stemlokaal binnen de gemeente? Wat is de gemiddelde en mediane afstand per gemeente en per wijk?
- Hoeveel stemlokalen zijn mobiel of bijzonder?
- Wat zijn de openingstijden van stemlokalen?
- Is er een verband tussen (gemiddelde/mediane) afstand van inwoners tot het dichtstbijzijnde stemlokaal met de leeftijdsverdeling, stedelijkheid of de sociaal-economische status (afgeleid uit inkomen, opleidingsniveau en woz-waarde) van de wijk? En met het opkomstpercentage? Zijn er verschillen tussen gemeenten of wijken?
- Hoe verhouden zich het aantal stemlokalen, afstanden en kenmerken van stemlokalen zich tot eerdere verkiezingen?

1.2 Leeswijzer

Dit rapport leest als volgt. In hoofdstuk 2 geven we overzichten van kenmerken van stemlokalen, zoals aantallen, ligging en openingstijden. In hoofdstuk 3 behandelen we verbanden met afstand, zoals inkomen en opleidingsniveau, waarna we een vergelijking maken met eerdere verkiezingen in hoofdstuk 4. Voor de onderzoeksverantwoording verwijzen we naar bijlage A.

In dit onderzoek zijn de afstanden van inwoner tot stemlokaal gebaseerd op 100x100-metergebieden (zie de onderzoeksverantwoording). Voor de vergelijking met eerdere metingen beschrijven we de resultaten op basis van 500x500-metergebieden in voetnoten. Figuren op basis van 500x500-metergebieden zijn in de bijlage opgenomen.

Door het gehele rapport heen drukken we verbanden uit in correlatiescores. We gebruiken hiervoor de Pearson's r coëfficiënt, die loopt van 0 (geen verband) tot 1 (perfecte één-op-één relatie). Een correlatie tussen de 0 en 0,3 betekent geen of een zeer zwakke relatie, een correlatie tussen de 0,3 en 0,5 een klein verband, een correlatie vanaf 0,5 is sterk en boven de 0,7 zeer sterk. We bespreken geen significantiewaarden (p-waarden) omdat dit onderzoek reeds de hele populatie stemlokalen omvat, en er dus geen generalisaties worden gemaakt vanuit een steekproef.

2 Kenmerken stemlokalen

2.1 Aantal stemlokalen en stembureaus

Voor de Tweede Kamerverkiezing in 2025 zijn 9.213 stemlokalen ingezet.[2] Met een totaal aantal van 345 gemeenten zijn er gemiddeld 26,7 stemlokalen per gemeente.[3]

De Kiesraad heeft 10.085 stembureaus geregistreerd. Deze stembureaus zijn gekoppeld met de door gemeenten gemelde stembureaus op de website waarismijnstemlokaal.nl (WIMS). Voor 47 stembureaus kan er geen bijpassend stembureau uit WIMS worden gevonden.[4] Omdat sommige stembureaus zich op dezelfde locatie bevinden, gaat het om 9.220 stemlokalen. Drie van deze stemlokalen blijken reserve- of tellocaties en daarnaast zijn er vier nationale briefstembureaus. Zo komt het totaal aantal stemlokalen uit op 9.213. De bewerkingen om van stembureaus tot stemlokalen te komen, staat omschreven in bijlage A.

Tabel 1 laat zien dat de meeste stemlokalen één stembureau hebben (8.392 stemlokalen); 782 stemlokalen hebben twee stembureaus; 34 stemlokalen hebben drie stembureaus en vijf stemlokalen hebben vier stembureaus (waarvan drie in Eindhoven, één in Amersfoort en één in Harderwijk). Van de 345 gemeenten hebben 150 gemeenten per stemlokaal één stembureau. De overige 195 gemeenten hebben op minimaal één locatie meer dan één stembureau.

Tabel 1: Aantal stemlokalen met 1, 2, 3 of 4 stembureaus

Aantal stembureaus op 1 locatie	Aantal stemlokalen
1 stembureau	8.392
2 stembureaus	782
3 stembureaus	34
4 stembureaus	5
totaal	9.213

2.2 Locaties en afstand van stemlokalen

Stemlokalen zijn verspreid over het gehele land. De Kiesraad raadt alle gemeenten aan om ervoor te zorgen dat kiezers gemiddeld gezien op redelijke afstand een stemlokaal tot hun beschikking hebben. Figuur 1 toont de spreiding van de stemlokalen over Nederland (exclusief mobiele stemlokalen met een onbekende postcode en de bijzondere gemeenten Bonaire, Saba en Sint Eustatius). De achtergrondkleur in de figuur geeft de bevolkingsdichtheid aan: hoe donkerder, hoe dichter bevolkt de gemeente.

[2] Dit aantal is inclusief mobiele en bijzondere stemlokalen, zie paragraaf 2.4. Een stembureau is mobiel als het op de verkiezingsdag verschillende locaties kan hebben. Een bijzonder stembureau wordt vaak ingezet op publiekstrekkende locaties. Zie Kiesraad: https://www.kiesraad.nl/verkiezingen/waterschappen/stembureaus/bijzondere-en-mobiele-stembureaus

[3] Deze 345 gemeenten zijn inclusief de bijzondere gemeenten Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Voor deze gemeenten is een afstandsberekening niet mogelijk, maar zij tellen wel mee in het aantal van 9.213 stemlokalen.

[4] Het gaat bij deze 47 stembureaus om vier nationale briefstembureaus (NBSB), drie reserve- of tellocaties, twintig mobiele stembureaus en twintig reguliere stembureaus. Andersom geldt dat voor 108 stembureaus in de WIMS data geen bijbehorende data van de Kiesraad is gevonden. Dit zijn voornamelijk mobiele stembureaus. In de WIMS dataset zitten deze er in bepaalde gevallen voor elke locatie in, terwijl het feitelijk maar om 1 stembureau gaat.

Figuur 1: Stemlokalen tijdens TK25

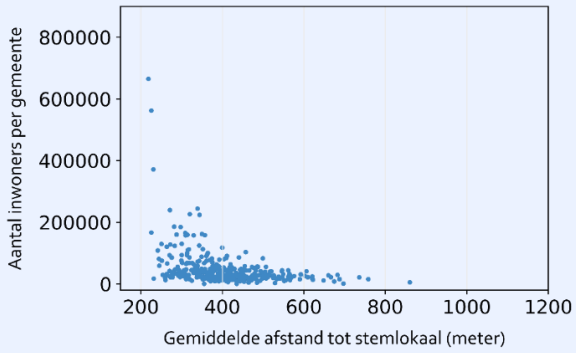

In Europees Nederland wonen inwoners gemiddeld op 352 meter van het dichtstbijzijnde stemlokaal. De mediane afstand bedraagt 282 meter.[5] In Amsterdam is de gemiddelde afstand tot het dichtst-bijzijnde stemlokaal het laagste (208 meter) en in Baarle-Nassau het hoogste (873 meter). In Staphorst en Westerwolde zijn de afstanden respectievelijk 751 en 741 meter. Verder valt op dat de G4 gemeenten (Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht) vertegenwoordigd zijn in de top vijf van gemeenten met de laagste gemiddelde afstand, naast Haarlem. Daarnaast staan Zandvoort[6], Delft, Schiedam, Rijswijk en Leiden in die top 10. De gemiddelde afstand tot stemlokalen is bij deze gemeenten niet hoger dan 250 meter. Gemiddelde afstanden boven de 650 meter bevinden zich in Ommen, Rozendaal, Midden-Drenthe, Alphen-Chaam, Borger-Odoorn en Bronckhorst. Deze laatste gemeenten zijn voornamelijk niet-stedelijk, terwijl de eerdergenoemde gemeenten met kleine afstanden vaak stedelijk zijn.[7] Zie ook bijlage B voor een lijst met alle gemeenten en de gemiddelde en mediane afstand.

Figuur 2 toont de afstand van de stemlokalen in gemeenten naar inwoneraantal. Te zien is dat plekken met een kleine gemiddelde afstand tot het stemlokaal over het hele land worden aangetroffen, zowel in gemeenten met veel als met weinig inwoners. Plekken met een grote gemiddelde afstand tot het stemlokaal bevinden zich echter vrijwel uitsluitend in gemeenten met weinig inwoners.

[5] Deze afstanden zijn berekend op basis van 100x100-metergebieden, zie bijlage A.3.2. De aantallen op basis van 500x500-metergebieden zijn: een gemiddelde van 397 en een mediaan van 302 meter. De afstanden op basis van 100x100-metergebieden zijn kleiner dan bij de 500x500-metergebieden. Dit komt door de fijnere uitkadering van gebieden waarbinnen meer dan 5 mensen wonen. Stemlokalen kunnen dan al eerder bij een gebied liggen dat nog nabijer ligt dan de grover gedefinieerde 500x500-metergebieden.
[6] Zandvoort en Haarlem hebben een gezamenlijke ambtelijke organisatie die onder andere de stembureaus regelt. Het zou kunnen verklaren waarom Zandvoort tussen de grote gemeenten staat.
[7] Afgeleid uit hun adressendichtheid. Later in deze rapportage constateren we dat stedelijke gebieden een kleinere gemiddelde en mediane afstand tussen inwoner en het dichtstbijzijnde stemlokaal hebben dan niet-stedelijke gebieden.

Figuur 2: Gemiddelde afstand tot stemlokalen naar inwoneraantal in gemeenten

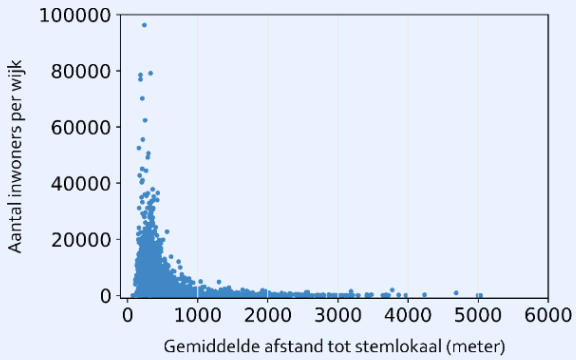

Binnen een gemeente kan de afstand naar het dichtstbijzijnde stemlokaal verschillen. De gemeente Zeewolde heeft de grootste verschillen, met een standaarddeviatie van 1.064 meter. Deze gemeente heeft één kern met 11 stemlokalen en een groot buitengebied. De gemeente heeft ruim 24.000 inwoners, waarvan ruim 2.000 in het buitengebied wonen. In Baarle-Nassau (met drie kernen en vier stemlokalen) wonen relatief veel inwoners in het buitengebied. De afstand naar het dichtstbijzijnde stemlokaal heeft in deze gemeente een standaarddeviatie van 967 meter. Ruim een derde van de ongeveer 7.000 inwoners woont in het buitengebied van Baarle-Nassau of Ulicoten. De kleinste verschillen in afstand binnen een gemeente zijn te vinden in Haarlem (standaarddeviatie van 119 meter) en Schiedam (125 meter).[8] Bijlage B.1 toont een lijst van gemeenten met de standaarddeviatie.

De afstand naar het dichtstbijzijnde stemlokaal is ook per wijk berekend. De kleinste gemiddelde afstand per wijk (met minimaal 100 inwoners) is gemeten in de Schinkelbuurt (109 meter) en Chassébuurt (110 meter) in Amsterdam. De grootste gemiddelde afstanden zijn gevonden in het buitengebied in Dronten (4.686 meter) en Vilsteren in Ommen (4.235 meter).[9] Figuur 3 toont de gemiddelde afstand op wijkniveau. Te zien is dat in wijken met weinig inwoners de gemiddelde afstand tot stemlokalen vaker relatief groter is. In wijken met veel inwoners is de gemiddelde afstand doorgaans klein.

[8] Uitgaande van 500x500-metergebieden hebben Haarlem (111m) en Hendrik-Ido-Ambacht (125 m) de laagste standaarddeviatie, Zeewolde (1.578m) en Staphorst (1.174m) hebben de grootste standaarddeviatie.
[9] In 500x500-metergebieden is de Schinkelbuurt in Amsterdam wederom de wijk met de kleinste gemiddelde afstand en het buitengebied van Dronten de wijk met de grootste gemiddelde afstand.

Figuur 3: Gemiddelde afstand tot stemlokalen naar inwoneraantal in wijken

Wijken verschillen onderling niet alleen in de gemiddelde en mediane afstand, maar ook in de variatie die we daarbinnen tegenkomen. Zo verschilt de afstand tot stemlokalen binnen de ene wijk enorm (met stemlokalen die erg dichtbij de inwoner liggen én stemlokalen die heel ver weg liggen), terwijl in de andere wijk de afstanden erg op elkaar lijken. Wijken met grote verschillen in afstand zijn de wijk met buurtschappen Appel, Driedorp, Kruishaar, Prinsenkamp en Slichtenhorst in de gemeente Nijkerk (met een standaarddeviatie van 2.476 meter) en de wijk Hoog Soeren en Radio Kootwijk in de gemeente Apeldoorn (standaarddeviatie van 2.298 meter).

De kleinste wijkverschillen zijn te vinden in kleine wijken zoals Drachten Oost in de gemeente Smallingerland, De Wiers in Nieuwegein of het Zuiderpark in ’s-Gravenhage. Deze buurten zijn te klein om een standaarddeviatie te berekenen. Kleine wijkverschillen zijn ook te vinden in dichtbevolkte wijken als de Bellamybuurt, Burgwallen-Nieuwe Zijde en de Da Costabuurt in Amsterdam (standaarddeviatie tussen 46 en 48 meter). Het complete overzicht is opgenomen in bijlage B.

Het is van belang om rekening te houden met het feit dat de gemiddelde afstand op wijkniveau sterk gekleurd kan zijn door de aanwezigheid van mobiele stemlokalen. Afstanden konden immers niet worden berekend voor dit soort stemlokalen. Wanneer er in bepaalde wijken een grote inzet is van mobiele stemlokalen, bijvoorbeeld om een grote afstand tot reguliere stembureaus op te vangen, is het beeld over een wijk niet helemaal accuraat.

2.3 Openingstijden

Stembureaus zijn regulier geopend van 7.30 tot 21.00 uur. Bij bijzondere en mobiele stembureaus kunnen de reguliere tijden afwijken. Zij kunnen eerder of later openen en eveneens vroeger sluiten (later sluiten kan niet). Slechts een klein aantal stembureaus heeft afwijkende openingstijden. Stembureaus binnen hetzelfde stemlokaal kunnen afwijkende openingstijden hebben. Als dit het geval is, worden de ruimste openingstijden gehanteerd. Tabel 2 toont de landelijke verdeling van de stemlokalen per openingstijdcategorie.[10] In bijlage B.2.2 staat daarnaast de verdeling per gemeente voor gemeenten die één of meer stemlokalen hebben met afwijkende openingstijden.

[10] Voor 40 stemlokalen waren de openingstijden in eerste instantie onbekend. Deze zijn handmatig opgezocht in de processen-verbaal.

Tabel 2: Verdeling van openingstijden van stemlokalen over heel Nederland

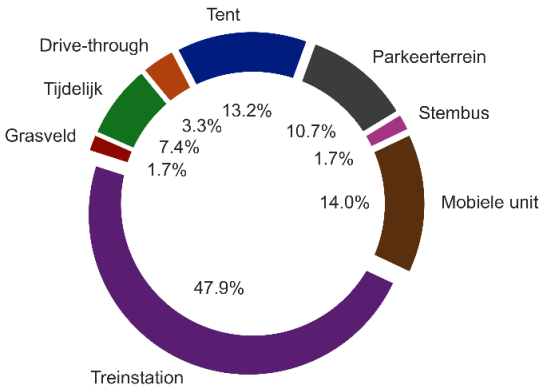
Openingstijden	Aantal stemlokalen
Regulier	9.038
Korter dan regulier	152
Langer dan regulier	23
Totaal	9.213

2.4 Mobiele en bijzondere stemlokalen

Gemeenten kunnen naast reguliere stemlokalen ook mobiele en bijzondere stemlokalen inzetten. Een mobiel stemlokaal wordt op de verkiezingsdag op verschillende plaatsen gestationeerd. Een bijzonder stemlokaal wordt vaak ingezet op drukbezochte locaties, zoals treinstations. Zowel mobiele als bijzondere stemlokalen kunnen afwijkende openingstijden hebben, maar dat hoeft niet het geval te zijn.

Bij de Tweede Kamerverkiezing 2025 zijn er 140 niet-reguliere stemlokalen ingezet.[11] Figuur 4 toont de relatieve verhouding tussen acht onderscheiden categorieën van niet-reguliere stemlokalen. Bijna de helft van de niet-reguliere stemlokalen betrof een treinstation.

Figuur 4: Verhoudingen tussen de verschillende typen niet-reguliere stemlokalen[12]

[11] Dit aantal is een schatting. De gemeenten leveren de gegevens aan over een mobiel of bijzonder stembureau (WIMS). Deze categorisatie is onbetrouwbaar gebleken. Daarom is er een tekstanalyse uitgevoerd op de omschrijvingen in de stembureaunamen en de extra adresaanduiding (indien aanwezig). Daarin is gelet op een aantal termen, zoals ‘portocabin’, ‘tent’ en ‘keet’. Deze methode levert hooguit een schatting op van het aantal niet-reguliere stemlokalen.

[12] Onder stembus valt ook trolleybus en verkiezingsbus. De portocabin en keet vallen onder mobiele unit.

3 Verbanden met afstand

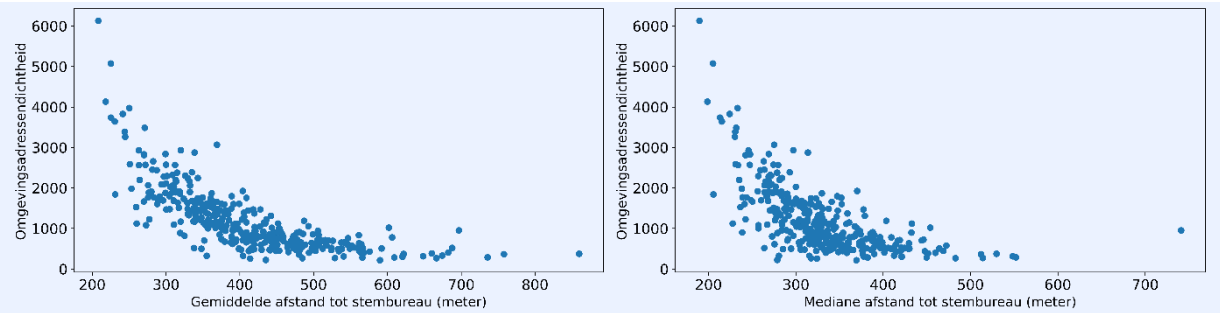
In dit hoofdstuk onderzoeken we hoe kenmerken van gebieden samenhangen met de afstand tot stemlokalen. Allereerst bekijkt paragraaf 3.1 het verband tussen stedelijkheid en de gemiddelde en mediane afstand van stemlokalen tot inwoners: varieert de afstand tussen meer en minder stedelijke gebieden? Ook wordt afstand in relatie tot inkomen (paragraaf 3.2) en WOZ-waarde bekeken (paragraaf 3.3). In paragraaf 3.4 wordt bekeken of vergelijkbare patronen zichtbaar zijn voor verschillende opleidingsniveaus. Daarna bespreken we de verbanden tussen afstand en leeftijdsopbouw van een wijkpopulatie (paragraaf 3.5): wonen bepaalde leeftijdsgroepen structureel dichter bij of verder weg van een stemlokaal dan andere? Tot slot wordt in paragraaf 3.6 onderzocht hoe de afstand zich verhoudt tot de opkomst. De gegevens over gebiedskenmerken zijn afkomstig van de CBS Kerncijfers Wijken en Buurten, zie de onderzoeksverantwoording in bijlage A. De opkomstgegevens zijn afkomstig van de Kiesraad.

3.1 Stedelijkheid

Voor de relatie tussen stedelijkheid en de afstand tussen inwoners en stemlokalen hebben we gekeken naar de omgevingsadressendichtheid. Gebieden met minstens 2.500 adressen per vierkante kilometer zijn zeer stedelijk, terwijl gebieden met minder dan 500 adressen per vierkante kilometer als niet-stedelijk worden beschouwd.

Op gemeenteniveau is er een duidelijke correlatie tussen stedelijkheid en de afstand tussen inwoner en stemlokaal. Hoe groter de omgevingsadressendichtheid, hoe dichter inwoners bij stemlokalen wonen. De Pearson's r is groot, wijzend op een sterk verband: -0,73 voor de gemiddelde afstand en -0,63 voor de mediane afstand.[13] Figuur 5 toont de correlatie voor de gemiddelde afstand en mediane afstand.

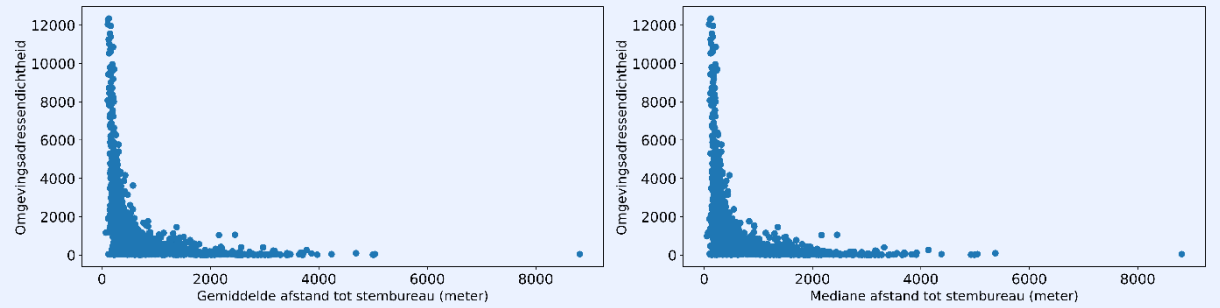
Figuur 5: Omgevingsadressendichtheid en de gemiddelde/mediane afstand tot stemlokalen (**gemeenten**)

Op wijkniveau zijn de verbanden vergelijkbaar, maar iets zwakker. Voor de correlatie tussen de omgevingsadressendichtheid en de gemiddelde afstand bedraagt de correlatiecoëfficient r = -0,39 en voor de mediane afstand r = -0,30. Dat betekent dat stemlokalen over het algemeen dichterbij inwoners liggen in meer stedelijke gebieden. Figuur 6 toont de correlaties met de gemiddelde en mediane afstand.

[13] Voor de 500x500-metergebieden zijn de correlaties: -0,45 voor de gemiddelde afstand en -0,34 voor de mediane afstand.

Figuur 6: Omgevingsadressendichtheid en de gemiddelde/mediane afstand tot stemlokalen (**wijken**)

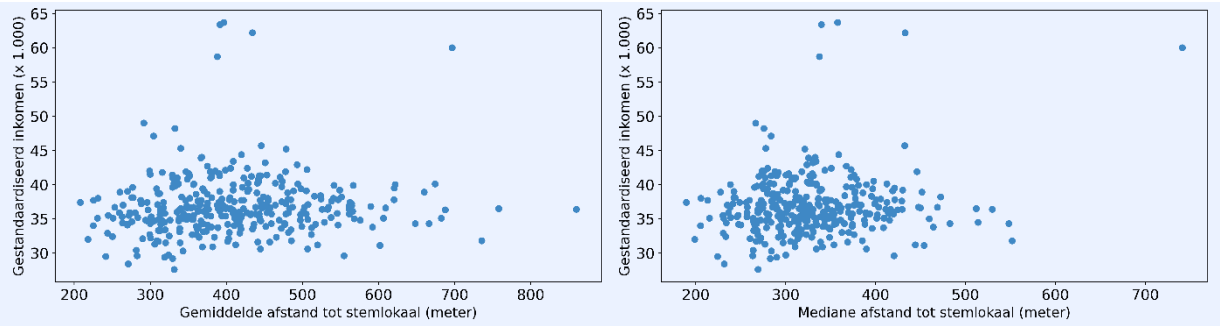

3.2 Inkomen

Voor het verband tussen inkomen en de afstand van inwoners tot stemlokalen hebben we gekeken naar het gestandaardiseerde besteedbare huishoudinkomen op jaarbasis. Voor een mogelijk verband wordt gekeken naar de relatie tussen inkomen en de afstand tot het dichtstbijzijnde stemlokaal op het niveau van gemeenten en wijken. We hebben daarbij wederom zowel naar de gemiddelde als de mediane afstand gekeken. In Figuur 7 worden de variabelen tegen elkaar uitgezet om een mogelijk verband goed in beeld te brengen.

De correlatieplots laten zien dat er geen duidelijke relatie is tussen de afstand tot stemlokalen en het gemiddelde huishoudinkomen in gemeenten. Zowel in gemeenten met een lager als hoger inkomen vinden we kleine, middelmatige of grote afstanden tot stemlokalen. Er zijn enkele uitschieters met een zeer hoog inkomen en over het algemeen grotere afstand. De correlatiescore is zeer laag voor zowel de gemiddelde (r = 0,08) als de mediane afstand (r = 0,15).[14] Dat betekent dat mensen in meer welgestelde gemeenten niet dichterbij of verder weg van stemlokalen wonen dan bijvoorbeeld mensen in armere gemeenten.

Figuur 7: Inkomen en de gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**gemeenten**)

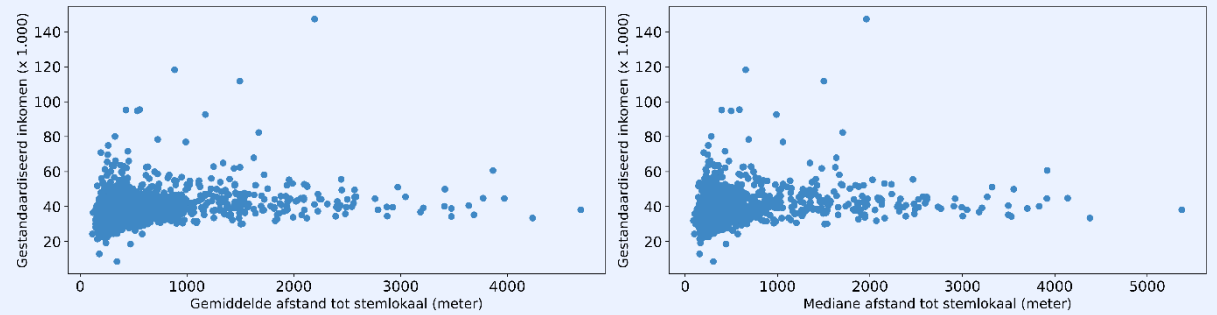
Op wijkniveau zien we een kleine relatie tussen inkomen en afstand, met een Pearson's r van 0,29 voor de relatie tussen inkomen en de gemiddelde afstand en 0,25 voor de mediane afstand.[15] In wijken met een hoger inkomen liggen stemlokalen iets verder af van inwoners. Figuur 8 toont de gemiddelde en mediane afstand afgezet tegen het gemiddelde huishoudinkomen van inwoners op wijkniveau. We zien dat in zowel gebieden met lagere en hogere inkomens, de gemiddelde en

[14] Gebaseerd op de afstand berekend uit de 500x500-metergebieden, is de correlatiescore zelfs iets zwakker voor zowel de gemiddelde (r = 0,03) als de mediane afstand (r = 0,09)
[15] Voor de 500x500-metergebieden zijn de correlatiescores niet veel anders: r = 0,28 voor de gemiddelde afstand en r = 0,26 voor de mediane afstand.

mediane afstand vaak kort is. Er zijn daarnaast ook een paar uitschieters: wijken met een iets hoger gemiddeld inkomen en een grotere afstand tussen inwoner en stemlokaal. Terwijl grote steden wijken over het hele inkomensspectrum hebben, is er een concentratie hogere inkomens in een aantal afgelegen wijken.

Het feit dat we wél een verband vinden op wijkniveau en niet op gemeenteniveau, komt mogelijk doordat er een duidelijker inkomensverschil is tussen 'arme' en 'rijke' wijken dan tussen 'arme' en 'rijke' gemeenten. Tevens valt op een breder, meer geaggregeerd niveau meer lokale variatie weg dan op wijkniveau, waardoor verbanden op dat niveau zich niet tonen op gemeenteniveau.

Figuur 8: Inkomen en de gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**wijken**)

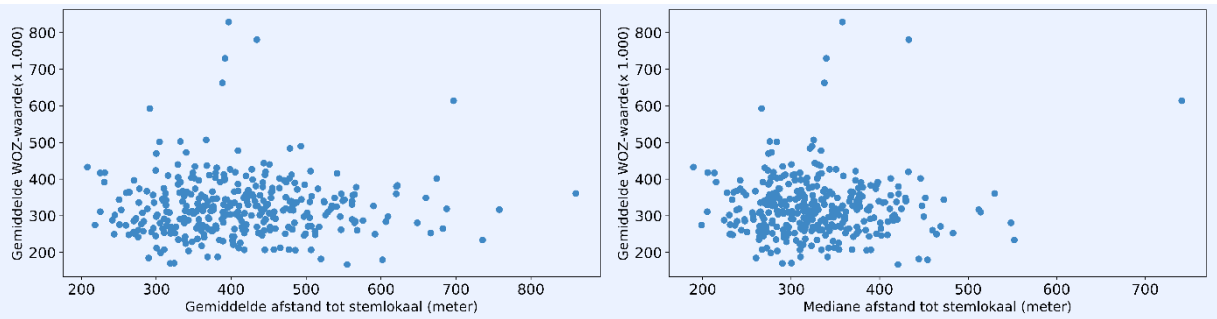

3.3 WOZ-waarde

Voor WOZ-waarde vinden we dezelfde soort verbanden als voor inkomen hierboven. Op gemeenteniveau is er geen samenhang tussen de afstand van stemlokalen tot inwoners en de gemiddelde WOZ waarde in gebieden. De correlatiescore (Pearson's r) tussen de WOZ-waarde en de gemiddelde afstand is 0,02 en de mediane afstand bedraagt 0,04.[16] Figuur 9 toont de correlaties voor de gemiddelde en mediane afstand op gemeenteniveau.

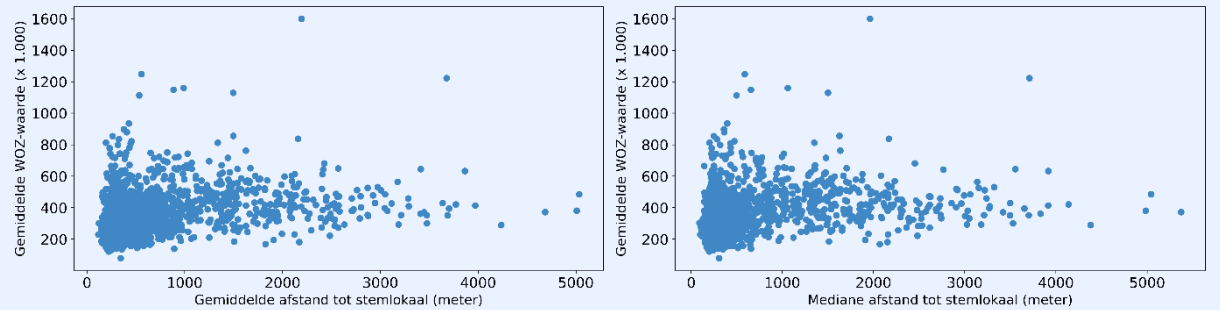
Op wijkniveau is er een kleine correlatie. De Pearon's r bedraagt 0,32 voor de gemiddelde afstand en 0,30 voor de mediane afstand.[17] Dit betekent dat de afstand tussen inwoner en stemlokaal over het algemeen iets groter is in gebieden met een hogere WOZ-waarde. Figuur 10 toont de correlaties voor de gemiddelde en mediane afstand op wijkniveau.

Figuur 9: WOZ-waarde en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**gemeenten**)

[16] Voor de 500x500-metergebieden zijn de correlaties als volgt: r = -0,01 voor de gemiddelde en r = 0,01 voor de mediane afstand.
[17] Voor de 500x500-metergebieden zijn de correlaties vergelijkbaar: r = 0,31 voor de gemiddelde en r = 0,29 voor de mediane afstand.

Figuur 10: WOZ-waarde en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**wijken**)

3.4 Opleidingsniveau

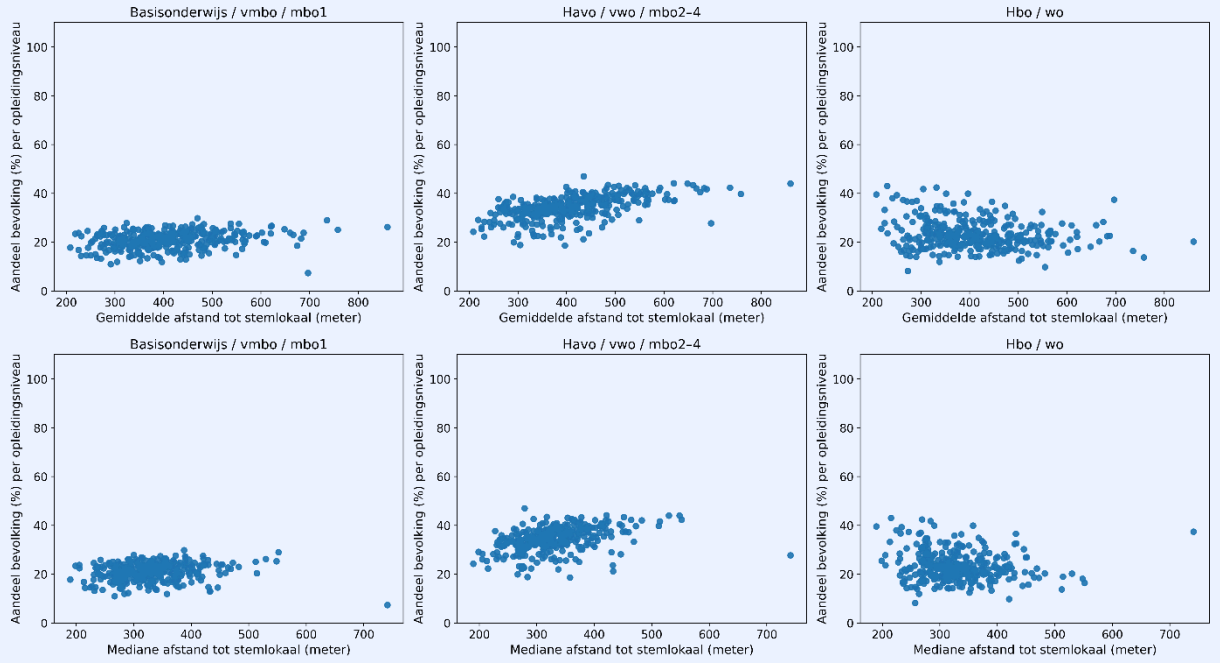
Er is tevens gekeken naar mogelijke verbanden tussen de afstand tussen inwoner en stemlokaal en opleidingsniveau. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende opleidingsniveaus, zoals deze door het CBS worden onderscheiden:[18]

- Basisonderwijs, vmbo, mbo1
- Havo, vwo, mbo2-4,
- Hbo, wo

Figuur 11 toont de mate van correlatie tussen opleidingsniveau en de gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal op gemeenteniveau. Voor het opleidingsniveau basisonderwijs/vmbo/mbo1 en hbo/wo zijn de verbanden zwak. Voor het opleidingsniveau havo/vwo/mbo2-4 vinden we een gematigd verband voor de gemiddelde en mediane afstand (r = 0,57 respectievelijk r = 0,40).[19] In gebieden met relatief meer havo/vwo/mbo2-4 opgeleiden is de afstand tot stemlokalen vaker groter. De mate van stedelijkheid kan hierin een rol spelen: in stedelijke gebieden en de randgemeenten wonen naar verhouding meer mensen met basisonderwijs/vmbo/mbo1 en hbo/wo dan elders.[20] Er wonen dan naar verhouding minder havo/vwo/mbo2-4 opgeleiden, terwijl de afstand tot het dichtstbijzijnde stemlokaal kleiner is in stedelijke gebieden (zie paragraaf 3.1). Stedelijkheid kan derhalve een relevante derde variabele zijn. Het zou kunnen verklaren waarom er een (verwaarloosbare) negatieve correlatie is tussen het percentage hbo-/wo-opgeleiden in een gebied en de afstand tussen inwoner en stemlokaal. Hoe meer hbo-/wo-opgeleiden, hoe kleiner de afstand tot het stemlokaal – twee fenomenen die we vaker zien in stedelijke gebieden.

[18] In voorgaande meting is de indeling laag/middelbaar/hoog aangehouden. Het CBS heeft deze indeling hernoemd en in deze meting sluiten we hierop aan. De onderliggende opleidingsgroepen zijn echter hetzelfde gebleven over de tijd heen, en de veranderde benaming heeft derhalve geen invloed op de metingen of op mogelijke trendbreuken.
[19] Voor de afstand berekend op de 500x500-metergebieden zijn de correlaties als volgt. Voor het percentage basisonderwijs/vmbo/mbo1 opgeleiden zijn de scores niet significant. Voor het percentage havo/vwo/mbo2-4 opgeleiden: r = 0,42 voor de gemiddelde en r = 0,33 voor de mediane afstand. Voor het percentage hbo/wo opgeleiden is de correlatiescore -0,32 voor de gemiddelde en -0,22 voor de mediane afstand. Met de 500x500-metergebieden is er dus sprake van een iets grotere gemiddelde en mediane afstand in plekken met hbo-wo-opgeleiden. Dit verband is echter niet robuust en valt weg (is verwaarloosbaar klein) bij de verfijning naar 100x100-metergebieden.
[20] CLO (2024). Hbo- en wo-gediplomeerden, 2023 (indicator 2100, versie 15, 26 juni 2024), www.clo.nl. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Den Haag; PBL Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag; RIVM Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Bilthoven; en Wageningen University and Research, Wageningen.
Geurkink, B. & Miltenburg, E. (2023), Somber over de samenleving? Een studie naar verschillen in maatschappelijk onbehagen in Nederland. Den Haag: SCP.

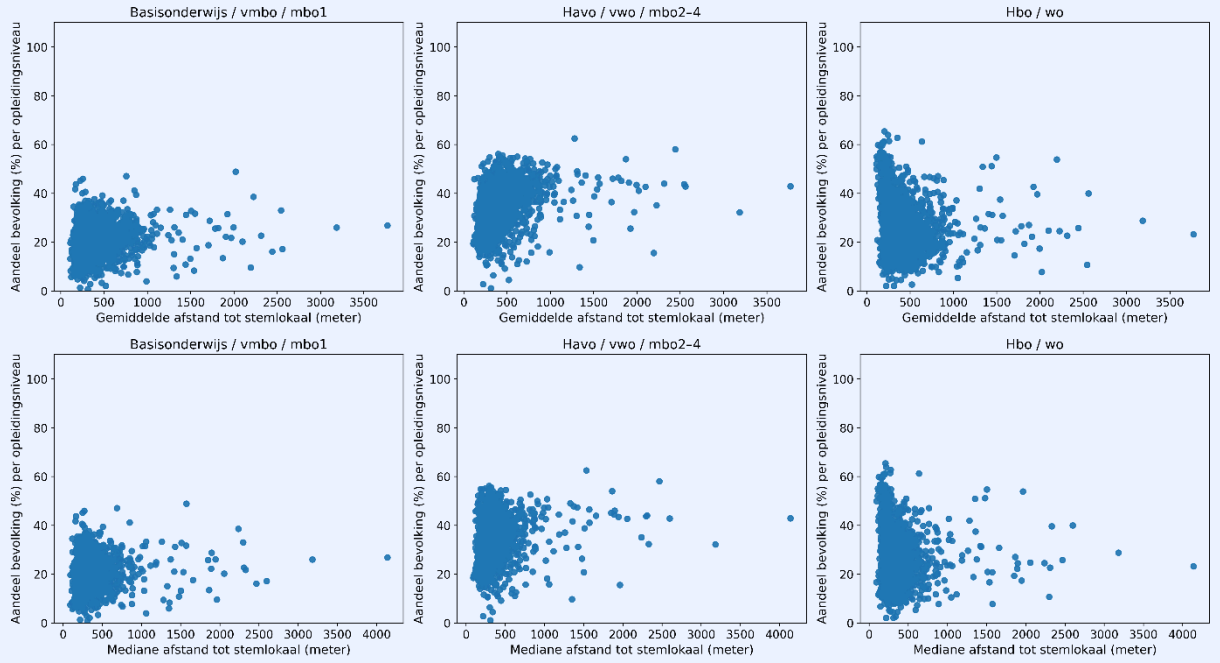
Figuur 11: Opleidingsniveau en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**gemeenten**)

Op wijkniveau (zie Figuur 12) is ongeveer hetzelfde beeld te zien, maar is het verband tussen opleidingsniveau havo/vwo/mbo2-4 en de gemiddelde en mediane afstand kleiner tot zwak (r = 0,32 respectievelijk 0,19).[21] Dit zwakkere verband op wijkniveau ten opzichte van gemeenteniveau kan verschillende oorzaken hebben. Ten eerste kan dit komen doordat wijken op een andere manier verschillen van elkaar dan gemeenten. Op gemeenteniveau speelt mogelijk een rol dat er minder havo/vwo/mbo2-4 opgeleiden wonen in stedelijke gebieden. Op wijkniveau – als we louter wijken en geen gemeenten – vergelijken, is dit gegeven niet meer zo belangrijk. De concentratie van bepaalde opleidingsniveaus in dezelfde wijken speelt dan een grotere rol dan op gemeenteniveau. Met andere woorden, binnen gemeenten zijn alle opleidingsniveaus meer vertegenwoordigd dan binnen wijken, waar veelal één opleidingsniveau domineert en de andere relatief afwezig zijn (zie in Figuur 12 de uiteenlopende punten langs de y-as). Daardoor zien we andersoortige verbanden op wijkniveau dan op gemeenteniveau.

[21] Voor de afstand berekend op de 500x500-metergebieden zijn de correlaties als volgt. Voor het percentage basisonderwijs/vmbo/mbo1 opgeleiden zijn de scores zeer klein: r = 0,05 en r = -0,01 voor het gemiddelde en de mediaan. Voor het percentage havo/vwo/mbo2-4 opgeleiden: r = 0,26 voor de gemiddelde en r = 0,19 voor de mediane afstand. Voor het percentage hbo/wo opgeleiden is er een kleine correlatie voor zowel de gemiddelde afstand als de mediane afstand (r = -0,32 en -0,22 voor gemiddelde en mediaan).

Figuur 12: Opleidingsniveau en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**wijken**)

3.5 Leeftijd

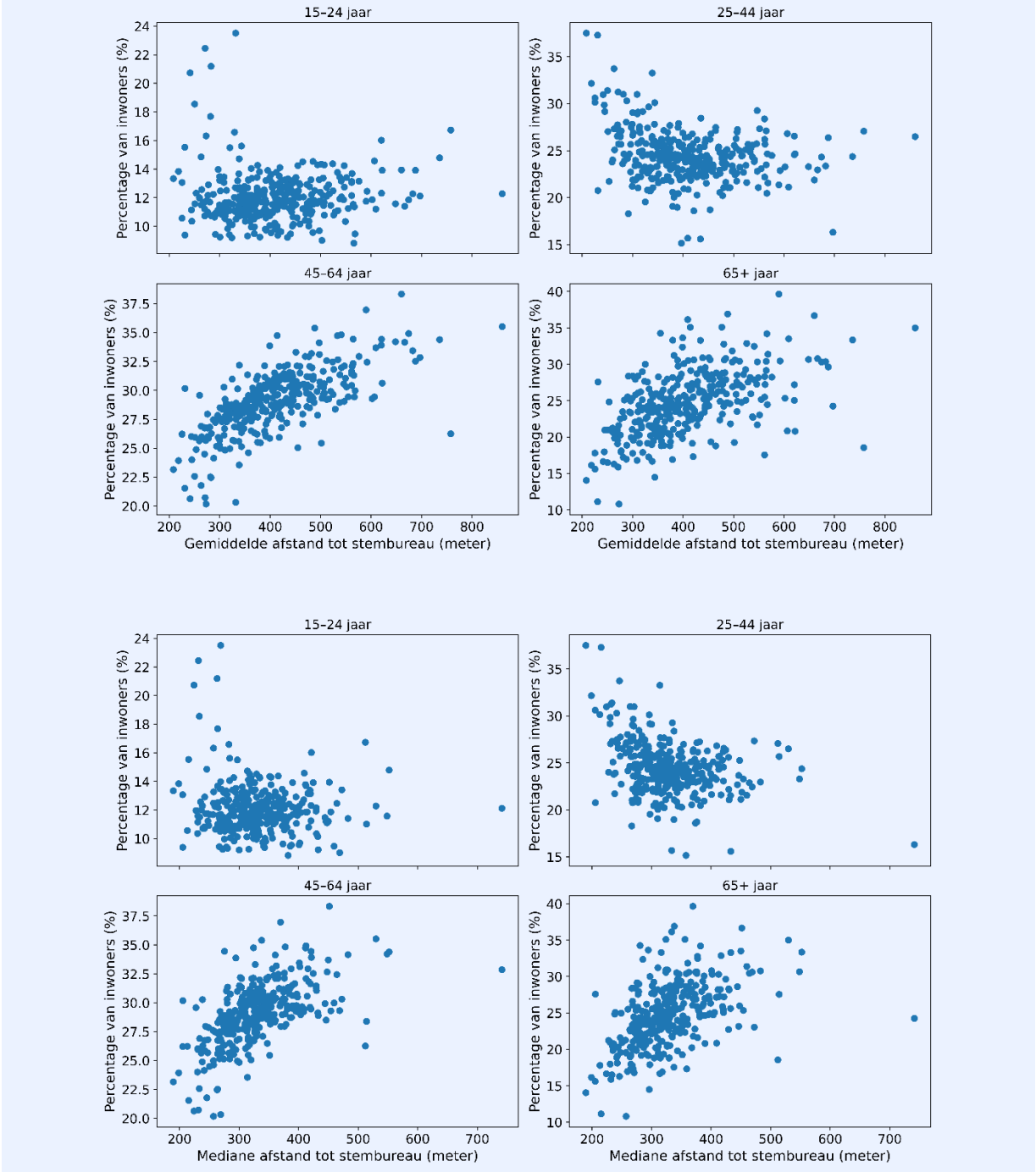
Niet in elk gebied en in elke gemeente wonen evenveel ouderen, jongeren en andere leeftijdsgroepen. Dat betekent ook dat de afstand tot stemlokalen waar inwoners mee worden geconfronteerd, gemiddeld genomen verschilt tussen leeftijdsgroepen. Voor het verband tussen leeftijd en de afstand van inwoners tot stemlokalen, hebben we gekeken naar het percentage inwoners per gebied per leeftijdsgroep. We hebben daarbij wederom zowel naar de gemiddelde als de mediane afstand gekeken.

Figuur 13 toont de mate van correlatie tussen leeftijdsgroep en de gemiddelde/mediane afstand op gemeenteniveau. Voor de leeftijdsgroep 15-24 jaar is er geen verband waar te nemen. Voor de leeftijdsgroep 25-44 jaar is het verband zwak, waarbij geldt dat hoe meer 25-44 jarigen in een gemeente wonen hoe kleiner de gemiddelde en mediane afstand is (r = -0.23 respectievelijk r = -0.35). Voor de leeftijdsgroep 45-64 jaar is er een gematigd tot sterk verband: hoe meer 45-64 jarigen in een gemeente wonen, hoe groter de gemiddelde en mediane afstand is (r = 0,70 respectievelijk r= 0,60). Voor 65-plussers geldt dat als relatief meer 65-plussers in een gemeente wonen de gemiddelde en mediane afstand groter is, alhoewel dit wel een minder sterk verband is dan bij de 45-64-jarigen (r = 0,53 respectievelijk r = 0,49).[22] Een mogelijke verklaring voor deze verbanden is de grotere aanwezigheid van ouderen in niet-stedelijke gebieden[23], waar de gemiddelde en mediane afstand groter is (zie paragraaf 3.1).

[22] Voor de 500x500-metergebieden zien we vergelijkbare, maar meestal iets kleinere correlaties voor de gemiddelde en mediane afstand. Voor de leeftijdsgroep 15-24 jaar bedraagt de r -19 en -0,27 respectievelijk. Voor de leeftijdsgroep 25-44 jaar is dit r = -0,48 en r = -0,49 en voor de 45-64 jarigen r = 0,38 en r = 44. Voor de 65-plussers bedragen de correlaties r =0,38 en r = 0,45.

[23] Reches, L. & Meere, De, F. (2022). Het platteland in beeld. Utrecht: Verweij-Jonker.

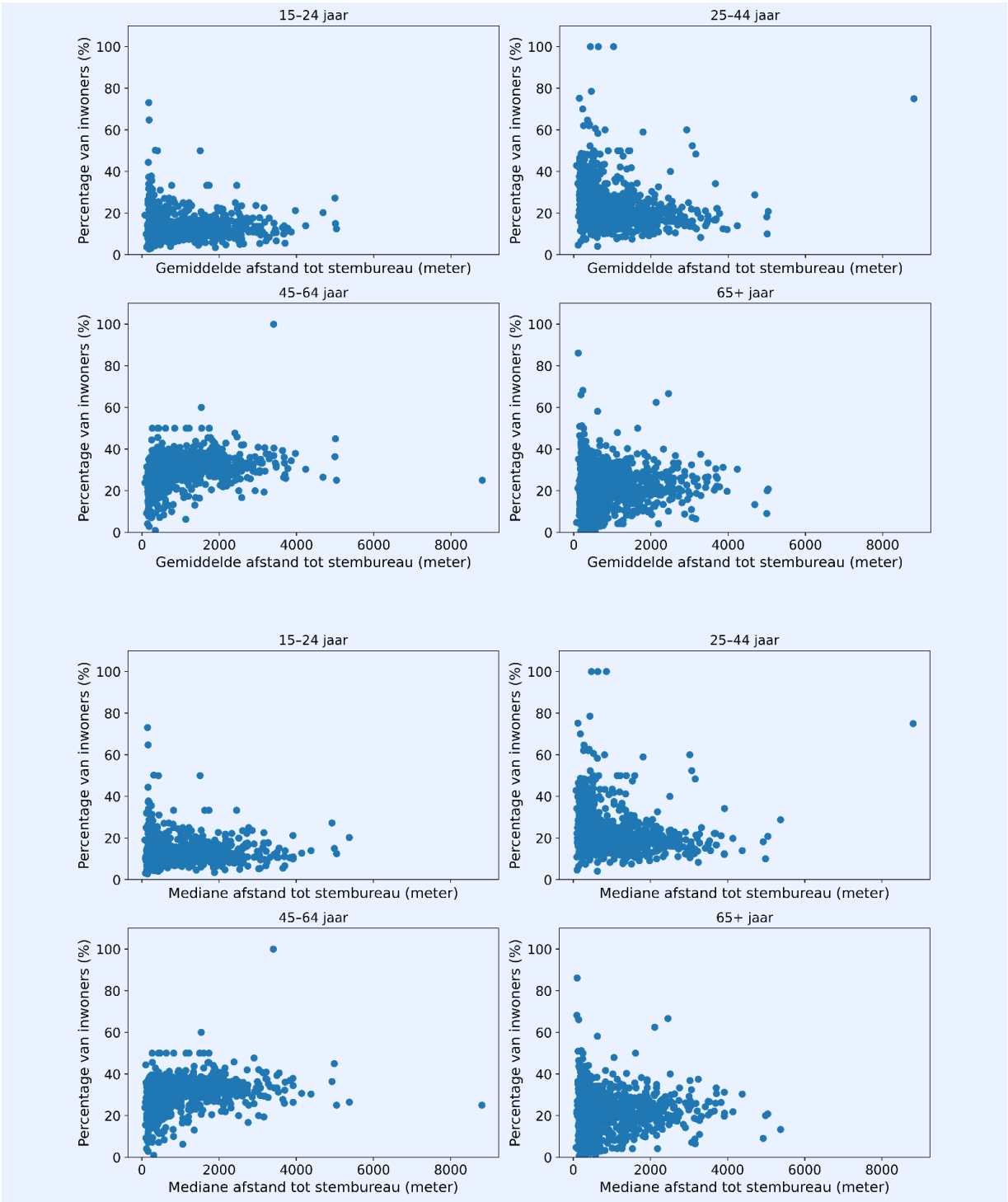
Figuur 13: Leeftijdsgroepen en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**gemeenten**)

Op wijkniveau zien we dezelfde patronen terug, zie Figuur 14. Er is opnieuw geen verband tussen de afstand en de leeftijdsgroep 15-24 jaar (r = 0,02 voor de gemiddelde en r = -0,09 voor de mediane afstand). Ook voor de 25-44 jarigen is er een vergelijkbaar verband: hoe meer inwoners van deze leeftijd in een gebied wonen, hoe kleiner de gemiddelde en mediane afstand is (r = -0,27 en -0,35 respectievelijk). Ook voor de leeftijdsgroep 45-64 jaar is er een gematigd tot sterk verband: hier is opnieuw de afstand juist groter als er meer inwoners zijn van de leeftijdsgroep (r = 0,70 voor de gemiddelde en 0,60 voor de mediane afstand). Tenslotte is er ook voor 65-plussers een dergelijk

verband, maar wederom iets kleiner (r = 0,53 voor de gemiddelde en r = 0,49 voor de mediane afstand).[24]

Figuur 14: Leeftijdsgroepen en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**wijken**)

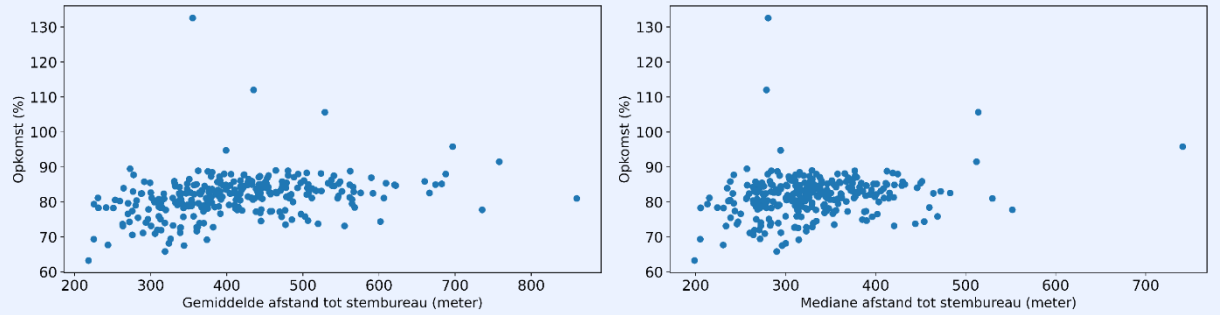

[24] Voor de 500x500-metergebieden zien we vergelijkbare correlatiescores voor de gemiddelde en mediane afstand, hoewel meestal kleiner en soms groter. Voor de leeftijdsgroep 15-24 bedraagt de r 0,11 en 0,13 respectievelijk, voor de 25-44 jarigen r = -0,26 en -0,22. Voor de leeftijdsgroep 45-64 jaar bedragen de correlatiescores r = 0,38 en 0,34 en voor de 65-plussers 0,05 en 0,03.

3.6 Opkomst

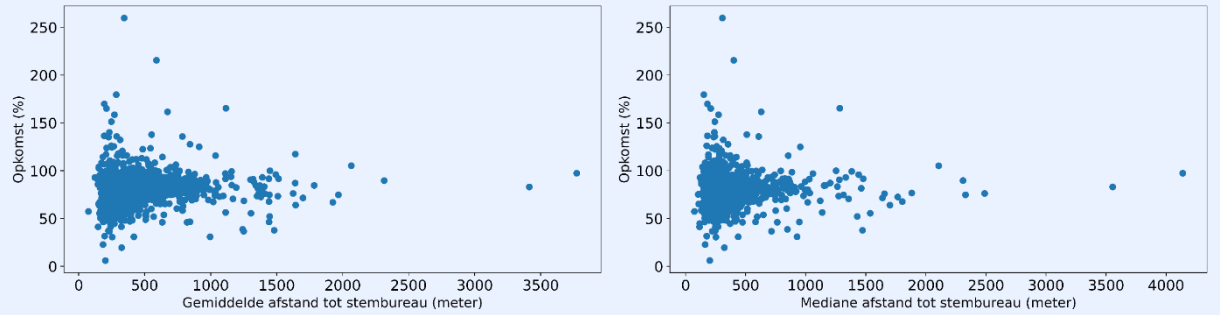
Op gemeenteniveau is er een klein verband tussen opkomst en de afstand tussen inwoner en stemlokaal. De opkomst lijkt over het algemeen iets hoger in gebieden waar inwoners verder af wonen van stemlokalen. De omvang van het verband is desalniettemin klein. Het gaat om r = 0,31 voor de gemiddelde en r = 0,23 voor de mediane afstand.[25] Mogelijk speelt stedelijkheid een rol bij dit verband, met een relatief lage opkomst en tegelijk een kleine gemiddelde en mediane afstand tot stemlokalen. Zowel de afstand als de opkomst liggen doorgaans lager in steden, zo wijst ander onderzoek uit.[26] Figuur 15 toont de correlaties voor de gemiddelde en mediane afstand respectievelijk.

Figuur 15: Opkomstpercentage en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**gemeenten**)

Op wijkniveau toont Figuur 16 de correlatie aan tussen afstand en opkomst. Zoals de figuur al suggereert, is er geen duidelijk verband tussen afstand en opkomst. Voor de gemiddelde afstand bedroeg de Pearson's r score 0,11 en voor de mediane afstand 0,04.[27]

Figuur 16: Opkomstpercentage en de gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**wijken**)

[25] Bij de analyses op de 500x500-metergebieden, is de Pearson's r score voor de gemiddelde afstand 0,35 en voor de mediane opkomst 0,30.
[26] https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/verkiezingsuitslag-grote-verschillen-tussen-stad-en-land
[27] Bij de analyses op de 500x500-metergebieden, is de Pearson's r score voor de gemiddelde afstand 0,14 en voor de mediane opkomst 0,07.

4 Vergelijking met eerdere verkiezingen

Ook bij de vier voorgaande verkiezingen zijn onderzoeken naar stemlokalen uitgevoerd: de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 (GR22), de provinciale en waterschapsverkiezingen van 2023 (PSWS23), de Tweede Kamerverkiezing van 2023 (TK23) en de verkiezing van het Europees Parlement in 2024 (EP24). De uitkomsten van de huidige analyse worden met deze voorgaande verkiezingen vergeleken.

4.1 Verschillen in aantallen

Het aantal stemlokalen bij TK25 is 9.213. Bij de TK23 was het aantal 9.140. Vergeleken met de vorige TK verkiezing zijn er dus 73 stemlokalen meer, een kleine stijging van 0,8%.[28] Er zijn meer stemlokalen ingezet dan bij andere soort verkiezingen, wat mogelijk te verklaren is uit de inschatting die gemeenten maken van de opkomst. Doorgaans is de opkomst lager bij EP/PSWS/GR verkiezingen dan bij TK verkiezingen. Tabel 3 toont het aantal stembureaus en -lokalen voor de opeenvolgende verkiezingen. De tabel toont tevens het gemiddelde aantal stembureaus per 1.000 stemlokalen.

Tabel 3: Aantallen stembureaus en -lokalen per verkiezing

Verkiezing	Stembureaus	Stemlokalen	# stembureaus per 1000 stemlokalen
GR22[29]		8.582	
PSWS23	9.177	8.669	1.059
TK23	10.046	9.140	1.099
EP24	9.552	8.846	1.080
TK25	10.082	9.213	1.094

4.2 Verschillen in afstand

Bij het vergelijken van de afstand van stemlokalen met die van de vorige verkiezingen is het nodig om ook de analyses op 500x500-metergebieden te vergelijken. Tabel 4 toont de resultaten van deze vergelijking. We zien een kleine daling in de gemiddelde en mediane afstand. Bij de TK23 bedroeg de gemiddelde afstand tot een stemlokaal 400 meter en de mediane afstand 302 meter. De mediane afstand is voor TK25 gelijk aan de vorige TK verkiezing. De gemiddelde afstand is met 397 meter licht afgenomen. In het algemeen is te zien dat de afstanden bij TK verkiezingen iets lager liggen dan bij andere verkiezingen. Een mogelijke oorzaak hiervan is dat gemeenten rekening houden met de

[28] Hiermee is het meegestegen met het aantal kiesgerechtigden (dat tevens met 0,8% steeg) tussen de twee Tweede Kamerverkiezingen van 2023 en 2025. Het beeld is dus relatief stabiel.

[29] Bij deze verkiezingen deden 333 van de 345 gemeenten mee. Tevens zijn de cijfers van de GR22 verkiezing in mindere mate vergelijkbaar omdat er een andere aggregatiemethode is gebruikt: bij de GR22 verkiezing werd alleen geaggregeerd op basis van coördinaten van stembureaus, bij de volgende verkiezingen is deze methode verbeterd door tevens rekening te houden met zowel adresgegevens als coördinaten van stembureaus. Zie ook: Höcük, S, Kumar, P. & Den Uijl, M. (2023). Meting stemlokalen PSWS 2023. Data-analyse van de Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen van 2023. Tilburg: Centerdata.
https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/09/25/12-bijlage-bij-brief-centerdata-meting-stemlokalen-ps-ws-2023

hogere opkomst bij TK verkiezingen en daardoor meer stemlokalen inzetten, met als gevolg dat stemlokalen mogelijk iets dichter bij de inwoners liggen.

Tabel 4: **Gemiddelde en mediane** afstanden naar stemlokalen per verkiezing

Verkiezing	Gemiddelde (500x500 meter)	Mediaan (500x500 meter)	Gemiddelde (100x100 meter)	Mediaan (100x100 meter)
GR22[29]	409	311		
PSWS23	408	310		
TK23	400	302		
EP24	408	307	359	288
TK25	397	302	352	282

De gemeente Staphorst heeft bij de vier laatste verkiezingen telkens de hoogste gemiddelde afstand (op basis van 500x500 meter). Bij TK25 is de laagste gemiddelde afstand (op basis van 500x500 meter) gemeten in de gemeente Amsterdam, terwijl dat de drie verkiezingen daarvoor het geval was in de gemeente 's-Gravenhage. Voor GR22 zijn de gemeenten met de hoogste en laagste afstand niet bekend.

4.3 Verschillen in locaties

De Kiesraad geeft gemeenten de richtlijn dat minimaal 80% van de stembureaulocaties opnieuw wordt aangeboden op dezelfde plek.[30] Deze opnieuw aangeboden locaties noemen we hier herhalingslocaties. Bij TK25 kon in 88,7% van de 9.213 stemlokalen op dezelfde locatie worden gestemd als tijdens de EP24. Vergeleken met TK23 is het percentage herhalingslocaties 87,5%. Dit percentage verschilt per gemeente, zie Tabel 5. Als een gemeente bij TK25 meer stemlokalen had dan bij de voorgaande verkiezing, wordt een nieuw stemlokaal niet meegerekend als een zelfde locatie. De gemeente Uitgeest heeft bijvoorbeeld negen stemlokalen bij TK25 en zeven stemlokalen bij EP24, waarbij er vijf hetzelfde zijn. Dit wordt berekend als een percentage van 56% (5 van de 9) aan herhalingslocaties. Voor de volledigheid berekenen we daarom ook het percentage extra stemlokalen (in dit voorbeeld 22%, 2 van de 9) en het percentage andere locaties (in dit voorbeeld ook weer 22%, 2 van de 9). Voor een compleet overzicht van deze percentages herhalingslocaties per gemeente, zie bijlage B.4.

In de gemeenten Vijfheerenlanden en Halderberge zijn tussen de EP24 en TK25 de meeste stemlokalen van locatie veranderd. In deze gemeenten stond bij TK25 meer dan 30% van de stemlokalen op een andere locatie dan bij EP24. In 77 gemeenten is het aantal stemlokalen niet veranderd en is ook hun locatie niet veranderd. In 47 gemeenten zijn alle stemlokalen bij TK25 op dezelfde locatie als bij EP24, maar zijn er één of meerdere stemlokalen bijgekomen.

Tussen de TK23 en TK25 zijn Bunschoten en Vlaardingen de gemeenten waar de meeste stemlokalen veranderd zijn, namelijk meer dan 35% van de stemlokalen. In 61 gemeenten is het aantal stemlokalen niet veranderd en is ook hun locatie niet veranderd. In 29 gemeenten zijn alle

[30] Kiesraad. (2025). Toolkit verkiezingen. Voldoende goed bereikbare stemlokalen voor de kiezer, vastgesteld op 16 juni 2025. 's-Gravenhage: Kiesraad, p. 3. https://www.kiesraad.nl/verkiezingen/adviezen-en-publicaties/publicaties/2025/07/09/instructie-stappenplan-voldoende-goed-bereikbare-stemlokalen-voor-de-kiezer

stemlokalen in TK23 ook op dezelfde locatie een stemlokaal in TK25, maar zijn er één of meerdere stemlokalen bijgekomen.

Tabel 5: Aantal gemeenten met percentage opnieuw aangeboden locaties

% herhalingslocaties	# gemeenten vergeleken met EP24	# gemeenten vergeleken met TK23
Minder dan 80,0%	36	57
Tussen 80,0% en 89,9%	101	106
Tussen 90,0% en 99,9 %	131	121
100%	77	61
Totaal	345	345

4.4 Verschillen in openingstijden

Bij voorgaande verkiezingen is tevens gekeken naar openingstijden. Een mobiel stembureau kan gedurende de verkiezingsdag op verschillende tijdstippen verschillende locaties hebben. Een bijzonder stembureau wordt vaak ingezet op publiekstrekkende locaties en kan ruimere (maar geen latere) openingstijden hebben. Kijkend naar openingstijden over de verkiezingen, dan wordt duidelijk dat het aandeel stemlokalen met reguliere, kortere of langere openingstijden veelal hetzelfde blijft. Tabel 6 toont de aantallen en percentages van de verschillende soorten stemlokalen.

Tabel 6: Openingstijden over de tijd heen

Openingstijden	TK25	EP24	TK23	PSWS23
Regulier	98,1%	98,3%	97,6%	97,7%
Korter dan regulier	1,6%	1,5%	2,2%	2,1%
Langer dan regulier	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%
Totaal	100,0% (n = 9.213)	100,0% (n = 8.846)	100,0% (n = 9.140)	100,0% (n = 8.669)

4.5 Verschillen in mobiele/bijzondere stemlokalen

Mobiele en bijzondere stemlokalen hebben atypische locaties. Over de verkiezingen heen is er enige stabiliteit te zien in het aandeel van elk type niet-regulier stemlokaal. Desalniettemin zijn er een aantal belangrijke veranderingen geweest, zie Tabel 7. Zo is de stembus een stuk minder prominent geworden bij de laatste verkiezing (van ongeveer 6,5% naar minder dan 2% van de niet-reguliere stemlokalen), net als de drive-through (van 8,4% naar 3,3%). Ook de tent is naar verhouding iets minder vaak ingezet. Tijdens de PSWS23 en TK23 was dit nog tussen de 21 en 26% van alle niet-reguliere stemlokalen, bij de TK25 is dat nog maar 13,2%. Het treinstation is juist een stuk belangrijker geworden over tijd: van een kwart bij de PSWS23 naar bijna de helft van de niet-reguliere stemlokalen bij de laatste verkiezing. Bij Tweede Kamerverkiezingen is het treinstation doorgaans iets prominenter dan bij andere verkiezingen. Ook de mobiele unit is over tijd belangrijker geworden (van ongeveer 9% naar 14% van alle niet-reguliere stemlokalen). De tijdelijke locatie blijft in aandeel relatief hetzelfde, maar verschilt sterk tussen de twee Tweede Kamerverkiezingen (van minder dan 2% in 2023 naar bijna 7,5% in 2025).

Tabel 7: Categorieën niet-reguliere stemlokalen over de tijd heen

Soort	TK25	EP24	TK23	PSWS23
Stembus	1,7%	6,8%	6,9%	6,5%
Mobiele unit	14,0%	12,7%	8,6%	9,7%
Treinstation	47,9%	36,4%	41,4%	24,5%
Grasveld	1,7%	1,7%	1,7%	1,3%
Tijdelijk	7,4%	6,8%	2,6%	7,1%
Drive-through	3,3%	5,1%	6,0%	8,4%
Tent	13,2%	16,1%	21,6%	25,8%
Parkeerterrein	10,7%	14,4%	11,2%	16,8%
Totaal	100% (n = 140)	100% (n = 154)	100% (n = 116)	100% (n = 189)

4.6 Verbanden

Door de jaren heen hebben onze stemlokalenonderzoeken zich gericht op enkele verbanden tussen de afstand van stemlokalen en de omgeving. Tabel 8 toont welke verbanden voor welke verkiezingen zijn onderzocht en vat de resultaten samen. Bij het vergelijken van de resultaten is gekeken naar de correlaties op basis van de 500x500-metergebieden, die overigens in bijna alle gevallen amper verschillen van die op basis van de 100x100-metergebieden.

We zien allereerst dat er een **klein** verband is tussen de afstand tussen inwoners en stemlokalen en opkomst, in elk geval op gemeenteniveau. Opvallend genoeg blijkt de opkomst lager in gebieden waar inwoners over het algemeen dichterbij hun stemlokaal wonen. Zoals eerder opgemerkt in paragraaf 3.6 kan dit te maken hebben met stedelijkheid. In steden met meer inwoners is zowel sprake van een kleinere afstand als een lagere opkomst. Dat laatste blijkt uit eerder onderzoek[31]. Alleen bij EP24 wordt geen verband gevonden tussen de afstand tot het meest nabije stemlokaal en opkomst. Op wijkniveau komt bij TK25 ook geen verband naar voren.

Op gemeenteniveau vinden we over de jaren heen geen verband tussen afstand en inkomen. Wel is er voor TK25 een **klein** verband op wijkniveau, terwijl dat bij EP24 niet het geval was. Voor het verband tussen WOZ-waarde en afstand is het beeld vergelijkbaar. Over de jaren heen vonden we voor TK25 geen verband op gemeenteniveau, maar wel op wijkniveau.

De relatie tussen afstand en opleidingsniveau is iets veranderd tussen de twee afgelopen verkiezingen (EP24 en TK25). Waar we bij EP24 constateren dat de afstand kleiner is in gebieden waar meer mensen wonen van hetzelfde opleidingsniveau, zien we bij TK25 dat als er relatief meer havo/vwo/mbo2-4 opgeleiden wonen, de afstand groter is. Wel is het verband **klein** bij beide verkiezingen.

[31] Houwelingen, P. van (2017). Political participation and municipal population size: A meta-study. Local Government Studies, 43(3), 408-428.
Koerntjes, D. (2022). Het verschil in opkomst tussen Tweede Kamerverkiezingen en gemeenteraadsverkiezingen. CBS: Geraadpleegd op 19 januari 2026 van https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/het-verschil-in-opkomst-tussen-tweede-kamerverkiezingen-en-gemeenteraadsverkiezingen?onepage=true

Tabel 8: Vergelijking verbanden met afstand tussen verkiezingen

Verband	TK25	EP24	TK23	PSWS23
Afstand – opkomst	Klein verband op gemeenteniveau (hogere opkomst bij grotere afstand), geen verband op wijkniveau	Geen verband (gemeente- en wijkniveau) Opgesplitst op gemeentegrootte blijkt er een klein verband voor grote gemeenten: een hogere opkomst bij een kleinere afstand	Klein verband op gemeenteniveau (hogere opkomst bij grotere afstand), geen verband op wijkniveau	Klein verband op gemeenteniveau (hogere opkomst bij grotere afstand)
Afstand – inkomen	Geen verband op gemeenteniveau, klein verband op wijkniveau (grotere afstand in gebieden met hoger inkomen)	Geen verband (gemeente- en wijkniveau)		Geen verband (gemeenteniveau)
Afstand – WOZ	Geen verband op gemeenteniveau, klein verband op wijkniveau (grotere afstand in gebieden met hogere woningwaarde)			Geen verband (gemeenteniveau)
Afstand – opleidingsniveau	Klein verband (gemeente- en wijkniveau): grotere afstand bij meer inwoners met havo/vwo/mbo2-4 opleidingsniveau	Klein verband (gemeente- en wijkniveau): kleinere afstand bij meer inwoners van eenzelfde opleidingsniveau		

5 Conclusie

In dit onderzoeksrapport beantwoorden we de volgende hoofdvraag: in hoeverre zijn stemlokalen eerlijk verdeeld over Nederland, tussen en binnen gemeenten? Worden bepaalde groepen benadeeld qua afstand tot het dichtstbijzijnde stemlokaal? Deze vraag hebben we beantwoord aan de hand van een aantal deelvragen, waar we in de conclusie op terugblikken.

Allereerst: **Hoeveel stemlokalen (en stembureaus) zijn ingezet voor de verkiezing? Hoe vaak bevinden zich meerdere stembureaus in één stemlokaal?** Er zijn 9.213 stemlokalen ingezet en door de Kiesraad 10.085 stembureaus geregistreerd. Verreweg de meeste stemlokalen hebben één stembureau (91% van de stemlokalen); minder dan 10% heeft twee stembureaus en minder dan 1% heeft er meer dan twee (maximaal vier). Het inzetten van één of meer stembureaus in één stemlokaal maakt uit voor de mate van drukte in het stemlokaal en voor andere praktische zaken.

Ten tweede: **Wat is de gemiddelde en mediane afstand van kiezers tot het dichtstbijzijnde stemlokaal binnen de gemeente?** De gemiddelde afstand tussen inwoner en het dichtstbijzijnde stemlokaal bedraagt 352 meter en de mediane afstand 282 meter. De gemiddelde en mediane afstand voldoen hiermee ook aan de eerdergenoemde instructie van de Kiesraad aan gemeenten. Daarin wordt aanbevolen om stemlokalen niet verder dan 1 kilometer van inwoners te plaatsen in niet-stedelijke gebieden[32]. In matig stedelijke gebieden is dat maximaal 750 meter[33] en in sterk stedelijke gebieden maximaal 500 meter[34].

Deze landelijke cijfers verhullen veel variatie tussen gemeenten en, binnen die gemeenten, tussen wijken. Wat is de gemiddelde en mediane afstand per gemeente en per wijk? Het valt op dat de afstand het kleinst is in de G4 gemeenten en in een aantal andere grotere gemeenten zoals Haarlem, Delft en Leiden. De gemiddelde afstand tot stemlokalen is bij deze gemeenten niet hoger dan 250 meter en in Amsterdam het kortst met 208 meter. Gemeenten met de langste gemiddelde afstanden zijn Baarle-Nassau, Staphorst en Westerwolde (meer dan 700 meter). Deze gebieden zijn volgens de indeling van de instructie niet stedelijk[35], waardoor deze afstanden binnen de recente aanbeveling van de Kiesraad vallen.[36] Ook op wijkniveau varieert de afstand sterk tussen wijken, ook binnen gemeenten. Opvallend is dat de afstand relatief groot is in wijken met weinig inwoners, terwijl de afstand klein is in dichtbevolkte wijken.

Hoeveel stemlokalen waren mobiel of bijzonder? We constateren dat 1,5% van alle stemlokalen mobiel of bijzonder is (140 van de 9.213): een zeer kleine minderheid dus. Relatief vaak wordt het treinstation ingezet als niet-reguliere locatie, hetgeen praktisch kan zijn voor bijvoorbeeld mensen die op de verkiezingsdag met de trein moeten reizen.

[32] Een adressendichtheid onder de 500 adressen per vierkante kilometer.
[33] Een adressendichtheid tussen de 500 en 1.500 adressen per vierkante kilometer.
[34] Een adressendichtheid van boven de 1.500 adressen per vierkante kilometer.
[35] Zie CBS gegevens: https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85755NED/table?dl=455E9 Geraadpleegd op 23 januari 2026
[36] Kiesraad. (2025). Toolkit verkiezingen. Voldoende goed bereikbare stemlokalen voor de kiezer, vastgesteld op 16 juni 2025. 's-Gravenhage: Kiesraad, p. 3. https://www.kiesraad.nl/verkiezingen/adviezen-en-publicaties/publicaties/2025/07/09/instructie-stappenplan-voldoende-goed-bereikbare-stemlokalen-voor-de-kiezer

Wat zijn de openingstijden van stemlokalen? We zien dat de ruime meerderheid van de stemlokalen open is tijdens de reguliere tijden van 7.30 tot 21.00 uur: 98,6%. Van de overige 1,4% zijn de openingstijden meestal korter (bij 152 stemlokalen van de 175 stemlokalen). Er zijn dus maar zeer zelden stemlokalen langer open dan de reguliere 13,5 uur en ook maar weinig korter open.

Is er een verband tussen (gemiddelde/mediane) afstand van inwoners tot het dichtstbijzijnde stemlokaal in relatie tot leeftijd, stedelijkheid of de sociaal-economische status (afgeleid uit inkomen, opleidingsniveau en WOZ-waarde) van de wijk? En met het opkomstpercentage? Zijn er verschillen tussen gemeenten of wijken? We vinden een verrassend verband tussen opkomst en afstand: hoe groter de afstand tussen stemlokaal en inwoner, hoe lager de opkomst. We vermoeden dat dit te maken heeft met een aantal andere variabelen, waar we hieronder dieper op zullen ingaan.

Ten eerste is de opkomst lager in stedelijke gebieden, zo blijkt uit eerder onderzoek[37]. In ons onderzoek blijkt daarnaast de gemiddelde en mediane afstand tot het meest nabije stemlokaal kleiner te zijn in stedelijke gebieden. In steden komt een lage opkomst en kleine afstand dus vaak samen voor, terwijl het omgekeerde speelt in niet-stedelijke gebieden. De opkomst is mogelijk lager in steden omdat er meer jongere dan oudere leeftijdsgroepen wonen, evenals mensen met een niet-Nederlands herkomst. Uit eerder onderzoek blijkt dat de opkomst lager is onder jongere leeftijdsgroepen en mensen met een niet-Nederlands herkomst en juist hoger onder oudere inwoners.[38]

Qua leeftijd zien we dat 65-plussers en 45-64 jarigen gemiddeld verder wonen van hun stemlokaal dan andere leeftijdsgroepen, hoewel dit verband klein was. Tegelijk laat eerder onderzoek een hogere opkomst zien onder kiesgerechtigden met een hogere leeftijd.[39] Vooral de 25-44 jarigen wonen juist iets dichterbij hun stemlokaal, mogelijk ook doordat deze groep relatief vaak in de steden woont. Toch hebben deze jongere inwoners een lagere opkomst dan oudere inwoners.[40] Ook deze patronen kunnen verklaren waarom we, alles tezamen, een lagere opkomst zien daar waar de afstand tussen inwoner en stemlokaal kleiner is.

Qua inkomen vinden we op wijkniveau een grotere afstand tot het stemlokaal in gebieden met hoger inkomen, hoewel dit verband klein was. Op gemeenteniveau speelt dit niet. De afgelegen ligging van een aantal hogere-inkomenswijken kan verklaren waarom de afstand groter is. Terwijl grote steden zowel ‘arme’ als ‘rijke’ wijken hebben, is er tevens een concentratie zeer hoge inkomens in een aantal afgelegen wijken. Mensen met een hoger inkomen wonen iets vaker in wijken met een grotere afstand tot het stemlokaal dan mensen met een laag inkomen, zij blijken echter volgens eerder

[37] https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/verkiezingsuitslag-grote-verschillen-tussen-stad-en-land
Een correlatie-analyse op gemeenteniveau gaf een correlatie sterke van (Pearson’s) r= 0,48 op gemeenteniveau en r = -0,22 op wijkniveau.
[38] https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/het-verschil-in-opkomst-tussen-tweede-kamerverkiezingen-en-gemeenteraadsverkiezingen?onepage=true
Lubbers, M., & Spierings, N. (2021). Inwoners met een niet-Nederlands herkomst: onvoldoende vertegenwoordigd?. In: NKO 2021 Versplinterde vertegenwoordiging.
Spierings, N., & Vermeulen, F. (2023). Minding the political engagement gap: how discrimination and religion impact Dutch voters with an immigrant background. Acta Politica, 1-24.
[39] https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/het-verschil-in-opkomst-tussen-tweede-kamerverkiezingen-en-gemeenteraadsverkiezingen?onepage=true
[40] https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/het-verschil-in-opkomst-tussen-tweede-kamerverkiezingen-en-gemeenteraadsverkiezingen?onepage=true

onderzoek wel vaker te stemmen.[41] Daarom kan ook welvaart (hogere inkomens en WOZ-waarde) een factor zijn achter het verrassende verband tussen afstand en opkomst.

Iets vergelijkbaars – maar wederom in kleine mate – zien we gebeuren bij een andere indicator van welvaart, tevens op wijkniveau: een hoge WOZ-waarde. Ook hier geldt: omdat de WOZ-waarde zeer hoog is in een aantal afgelegen wijken vinden we dat de afstand tot het dichtstbijzijnde stemlokaal over het algemeen iets hoger is in gebieden met een hoge WOZ-waarde. Desondanks zien we een hogere opkomst in gebieden met een hogere WOZ-waarde.[42] Wellicht heeft afstand minder invloed op de opkomst voor betergesitueerden dan voor inwoners met een zeer laag inkomen en vermogen, omdat die vaker minder mobiel zijn.[43]

Tenslotte vinden we voor opleidingsniveaus dat alléén de groep met havo/vwo/mbo2-4 over het algemeen op grotere afstand woonde van het stemlokaal. Degenen met de laagste opleidingsniveaus (basisonderwijs, vmbo, mbo1) wonen niet vaker dichterbij of verder af van het stemlokaal dan anderen. Toch weten we dat de opkomst van de mensen met het laagste opleidingsniveau lager is dan van anderen[44]. Ook de hoogst opgeleiden (hbo/wo), waarvan bekend is dat zij vaker stemmen dan anderen[45], wonen niet vaker dichterbij of verder af van het stemlokaal. Stedelijkheid lijkt deze verschillen te verklaren. Zowel de laagst als de hoogst opgeleiden wonen vaker in de steden dan de middengroep.[46]

Hoe verhouden zich het aantal stemlokalen, afstanden en kenmerken van stemlokalen zich tot eerdere verkiezingen? Tussen TK25 en GR22 is het aantal stemlokalen licht gestegen. De afstand is gedaald, maar dit lijkt meer te maken te hebben met het verschil tussen Tweede Kamerverkiezingen versus andere verkiezingen dan met een tijdstrend. Onderzoek op langere termijn moet dit uitwijzen. We zien gaandeweg iets minder stemlokalen die korter dan regulier open waren, en meer bijzondere stemlokalen op treinstations en mobiele units (hoewel het aandeel bijzondere stemlokalen zelf stabiel bleef). Het opvallende verband tussen opkomst en afstand gaat tevens op voor eerdere verkiezingen. De verbanden tussen afstand enerzijds en inkomen en WOZ-waarde anderzijds zijn ook hetzelfde gebleven, hoewel deze niet op wijkniveau zijn bekeken voor de eerdere verkiezingen. Opvallend is dat het verband met opleidingsniveau is veranderd over tijd. Tijdens EP24 was de afstand kleiner in gebieden die homogener waren wat betreft opleidingsniveau van inwoners. We vermoeden dat ook hier stedelijkheidspatronen achter schuilen, net als bij het huidige verband tussen opleiding en afstand.

[41] https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/het-verschil-in-opkomst-tussen-tweede-kamerverkiezingen-en-gemeenteraadsverkiezingen?onepage=true
[42] Een correlatieanalyse geeft een correlatiesterkte van (Pearson's) r = 0,40 aan op gemeenteniveau en r = 0,23 op wijkniveau.
[43] Zie: Jorritsma, P., Berveling, J., Haas, De. M., Bakker, P. & Harms, L. (2018). Mobiliteitsarmoede: vaag begrip of concreet probleem? Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.
[44] https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/het-verschil-in-opkomst-tussen-tweede-kamerverkiezingen-en-gemeenteraadsverkiezingen?onepage=true
[45] https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/het-verschil-in-opkomst-tussen-tweede-kamerverkiezingen-en-gemeenteraadsverkiezingen?onepage=true
[46] CLO (2024). Hbo- en wo-gediplomeerden, 2023 (indicator 2100, versie 15, 26 juni 2024), www.clo.nl. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Den Haag; PBL Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag; RIVM Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Bilthoven; en Wageningen University and Research, Wageningen.
Geurkink, B. & Miltenburg, E. (2023), Somber over de samenleving? Een studie naar verschillen in maatschappelijk onbehagen in Nederland. Den Haag: SCP.

Verder valt op dat de meeste stemlokalen van TK25 ook al eerder zijn ingezet bij de twee voorgaande verkiezingen (herhalingslocaties), namelijk 88%. In de instructie die de Kiesraad heeft opgesteld voor gemeenten wordt aangeraden 80% van de locaties opnieuw aan te bieden bij een volgende verkiezing.[47] In die zin voldoet het landelijke beeld aan de aanbeveling. Wel zijn er een aantal gemeenten waar het percentage herhalingslocaties lager is dan deze 80%. Van de 345 gemeenten gaat het om 10% van de gemeenten tussen de TK25 en EP24, en om 17% tussen TK25 en TK23. De gemeenten waar de meeste stemlokalen zijn veranderd zijn Vijfheerenlanden en Halderberge (tussen TK25 en EP24) en Bunschoten en Vlaardingen (tussen TK25 en TK23). Anderzijds is er ook een groep gemeenten waar geen enkel stemlokaal is gewijzigd. Het gaat om 22% (tussen TK25 en EP24) en 18% (tussen TK25 en TK23) van de gemeenten. Continuïteit van de locatie waar mensen kunnen stemmen kan bijdragen aan betere herkenbaarheid en vindbaarheid van de stemlokalen. Ons onderzoek laat zien dat daar nog veel verschil te zien is tussen gemeenten .

Wat betekent dit alles tenslotte voor de hoofdvraag? In hoeverre de stemlokalen eerlijk zijn verdeeld over Nederland, tussen en binnen gemeenten? We zien dat de stemlokalen enigszins dichtbij de inwoner staan en dat de aantallen meegroeien met het inwoneraantal. Daarmee zou het makkelijk moeten zijn voor kiesgerechtigden om te gaan stemmen. Anderzijds zien we aanwijzingen dat de opkomst van bepaalde groepen niet sterk samenhangt met een hogere of lagere gemiddelde afstand van het dichtstbijzijnde stemlokaal. Zo is de opkomst relatief hoog onder mensen in gebieden met hogere inkomens en WOZ-waarden, ondanks de gemiddeld hogere afstand. Omgekeerd is de opkomst relatief laag onder kiesgerechtigden in de steden, ondanks de gemiddeld lagere afstand tot het dichtbijzijnde stemlokaal. Stemlokalen met ruimere openingstijden, met vaste locaties bij verschillende verkiezingen, mobiele stemlokalen en een overgrote meerderheid van ‘rustigere’ stemlokalen met maar één stembureau kunnen iets zeggen over de bereikbaarheid en toegankelijkheid van stemlokalen. We zien dat daar waar de Kiesraad richtlijnen heeft opgesteld over afstanden en het aandeel herhalingslocaties[48] het landelijke beeld voldoet, maar dat dat nog niet voor alle gemeenten en wijken geldt. Onze bevindingen laten zien dat de stemlokalen wijd verspreid zijn over het land en daardoor doorgaans dichtbij de inwoner liggen, hoewel we daarin wel een verschil zien tussen stedelijk en niet-stedelijk. De afstanden in niet-stedelijke gemeenten vallen nog steeds wel binnen de eerdergenoemde aanbevelingen van de Kiesraad. In afgelegen buitengebieden kunnen bovendien mobiele stemlokalen ingezet worden om een relatief grotere afstand te overbruggen.

[47] Kiesraad. (2025). Toolkit verkiezingen. Voldoende goed bereikbare stemlokalen voor de kiezer. ’s-Gravenhage: Kiesraad. Gedownload op 20 januari 2026 van: https://www.kiesraad.nl/verkiezingen/adviezen-en-publicaties/publicaties/2025/07/09/instructie-stappenplan-voldoende-goed-bereikbare-stemlokalen-voor-de-kiezer
[48] Percentage locaties dat hetzelfde blijft tussen verkiezingen

Bijlagen

A Onderzoeksverantwoording

A.1 Dataverzameling

De data die tijdens deze meting zijn gebruikt, zijn openbare gegevens. De gegevens zijn rond of na de verkiezingen verzameld en afkomstig van verschillende bronnen. In de volgende paragraaf worden de verschillende databronnen beschreven.

A.2 Data

Hieronder volgt een overzicht van de verschillende benutte databronnen, alsmede van de verschillende stappen in het datavoorbewerkingsproces.

Het startpunt is de OSV-dataset[49] van de Kiesraad . Die dataset vullen we aan met informatie uit de dataset van WaarIsMijnStemlokaal.nl (WIMS), aangeleverd door gemeenten en onder beheer van de Open State Foundation. De WIMS-dataset betreft een lijst van alle stembureaus.[50] In de dataset staat uitgebreidere informatie over de stembureaus dan in de OSV-dataset van de Kiesraad, zoals: type stembureau (regulier, mobiel, bijzonder), gebouwfunctie, straat en huisnummer, postcode en plaats, openingstijden, geometrische gegevens (Rijksdriehoekcoördinaten) en geografische data (lengte- en breedtegraden).

Een beperking van de WIMS-dataset is echter dat de lijst mogelijk incompleet is, omdat het aanleveren van informatie door gemeenten vrijblijvend is. De beheerders van de dataset hebben eventueel missende gegevens zoveel als mogelijk zelf vergaard. Daarnaast worden wijzigingen die gemeenten na het aanleveren van informatie nog doorvoeren mogelijk niet meer meegenomen. Daarom wordt de WIMS-dataset gevalideerd en aangevuld vanuit de hierboven genoemde OSV-dataset. Terwijl de WIMS-dataset meer kolommen (gegevens) bevat over de stemlokalen, bevat de OSV-dataset mogelijk meer rijen (een completere lijst aan stembureaus). Daarnaast gebruiken we data afkomstig van de Kiesraad over de aantallen kiesgerechtigden en uitgebrachte stemmen (en daarmee de opkomst).

De CBS-databestanden zijn een derde databron .[51] Deze bestanden bevatten statistische gegevens van gemeenten en wijken. Bovendien worden CBS-databestanden benut om regiogebieden te bepalen middels de statistische kaart met gebieden van 100 bij 100 meter.[52] Voor vergelijkbaarheid met eerdere metingen (tot en met TK23) wordt tevens nog gekeken naar de kaart gebaseerd op 500x500-metergebieden.[53]

De meest actuele, complete gegevens zijn beschikbaar over het jaar 2024. De door ons gebruikte data voor de CBS-regiogebieden gaan dus over dat jaar. Ook worden de gegevens van het CBS benut om postcodes te kunnen vertalen naar wijken. Deze gegevens gaan over 2025, waarbij de meest

[49] OSV staat voor Ondersteunende Software Verkiezingen, een softwareprogramma van de Kiesraad. Zie: https://data.overheid.nl/dataset/verkiezingsuitslag-tweede-kamer-2025
[50] https://openstate.eu/nl/
[51] https://www.cbs.nl/nl-nl/reeksen/kerncijfers-wijken-en-buurten
[52] https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/geografische-data/kaart-van-100-meter-bij-100-meter-met-statistieken
[53] https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/geografische-data/kaart-van-500-meter-bij-500-meter-met-statistieken

recente gemeentelijke indeling wordt gehanteerd. Er hoeft hierbij geen rekening gehouden te worden met gemeentelijke herindelingen.

Naast regiogebieden raadplegen we CBS-data voor het gemiddelde inkomen, WOZ-waarde, leeftijd en de opleiding van inwoners van wijken en gemeenten. Deze gegevens halen we uit de Kerncijfers Wijken en Buurten (KWB).[54] Het jaar 2025 bevat de meest actuele complete informatie op deze thema's, behalve voor opleidingsniveau waarbij we gegevens uit 2023 gebruiken. Voor inkomen gebruiken we het gemiddeld gestandaardiseerd besteedbaar inkomen van huishoudens, dus het inkomen na alle belastingen. Doordat dit inkomen is gestandaardiseerd, houdt het rekening met verschillen in omvang en samenstelling van huishoudens. Voor opleiding bevat de KWB de aantallen 15- tot 75- jarigen die op 1 oktober 2023 staan ingeschreven op een adres in de specifieke wijk en gemeente, voor drie verschillende opleidingsniveaus:

- basisonderwijs, vmbo, eerste drie leerjaren van havo/vwo, entreeopleiding, mbo1 en praktijkonderwijs;
- havo/vwo bovenbouw, mbo2, mbo3 en mbo4;
- hbo en wo.

Deze aantallen hebben wij omgerekend tot percentages op het totaal aantal inwoners van de wijken en gemeenten.

Voor stedelijkheidsgraad bevat de KWB twee alternatieve maten: de omgevingsadressendichtheid en een categorische variabele die buurten, wijken en gemeenten indeelt in vijf stedelijkheidsklassen op basis van die omgevingsadressendichtheid (stedelijkheidsgraad ofwel mate van stedelijkheid). De omgevingsadressendichtheid is het gemiddeld aantal adressen per vierkante kilometer binnen een cirkel met een straal van één kilometer, zoals vastgesteld op 1 januari. Op basis van dit adressenaantal komt een buurt, wijk of gemeente in één van de volgende vijf klassen in de variabele 'mate van stedelijkheid':

1. Zeer sterk stedelijk: minstens 2.500 adressen per km^2
2. Sterk stedelijk: tussen 1.500 en 2.500 adressen per km^2
3. Matig stedelijk: tussen 1.000 en 1.500 adressen per km^2
4. Weinig stedelijk: tussen 500 en 1.000 adressen per km^2
5. Niet stedelijk: minder dan 500 adressen per km^2

In de analyse gebruiken we de omgevingsadressendichtheid als maat voor stedelijkheid. Door de continue bronvariabele te gebruiken in plaats van een grove categorische, is er minder informatieverlies.

De overige databronnen betreffen geografische gegevens via OpenStreetMap ter validatie, en gemeentelijke websites, in het bijzonder de processen-verbaal van de door gemeenten ingezette stembureaus en gegevens over gemeente-(her)indelingen. De processen-verbaal worden geraadpleegd bij extra validatiechecks op de uiteindelijke stemlokalendataset.

Alle benutte databronnen zijn afgebeeld in Figuur 17.

[54] https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2025/40/kerncijfers-wijken-en-buurten-2025

Figuur 17: Databronnen

A.3 Methoden en principes

A.3.1 Datavoorbewerking

De WIMS-dataset bevat meer informatie over de kenmerken van stembureaus dan de OSV-dataset. Echter, de OSV-dataset geeft een completere en accuratere lijst van alle stembureaus die in de TK verkiezing daadwerkelijk zijn ingezet. Om te komen tot een complete dataset van alle stemlokalen en stembureaunummers, hebben we de WIMS- en OSV-datasets gecombineerd. Hieronder bespreken we de procedure die we hiervoor hebben doorlopen.

1. Gegevens over stembureaus van WIMS zijn gecontroleerd en waar nodig (automatisch of handmatig) aangevuld met gegevens uit OpenStreetMap (adresgegevens) of gemeentelijke websites (adresgegevens, openingstijden, type stembureau).
2. Het uitgangspunt is de OSV-dataset van de Kiesraad met stembureaunummer, gemeente(code en eventueel naam), aantal uitgebrachte stemmen en geschat aantal kiesgerechtigden. Gecontroleerde en aangevulde WIMS-data (met velden als adresgegevens, geografische coördinaten (breedte- en lengtegraad) en type stembureau en openingstijden) worden toegevoegd. Er is hierbij geen uniek koppelveld. Daardoor gebeurt dit aan de hand van fuzzy matching op de velden voor stembureaunaam, gemeente en postcode. Deze fuzzy matching levert een score op die de mate van overeenkomst aangeeft. Als deze overeenkomst laag is, wordt handmatig gecontroleerd en gecorrigeerd.
3. Stembureaus worden geaggregeerd naar stemlokalen. Als stembureaus dezelfde adresgegevens (straatnaam, huisnummer, postcode en gemeente) en dezelfde geografische

coördinaten hebben, dan behoren ze bij hetzelfde stemlokaal. De stembureaunummers die bij het stemlokaal horen en afkomstig zijn van de OSV-data van de Kiesraad, worden bewaard (komma gescheiden). Kleine afwijkingen in de geografische coördinaten kunnen voorkomen en daarom worden stembureaus met dezelfde adresgegevens, maar andere geografische coördinaten handmatig gecontroleerd.

4. Om te kunnen koppelen met gemeente- en wijkinformatie zoals opkomst, inkomen en opleidingsniveau worden CBS buurt-, wijk- en gemeentecodes toegevoegd op basis van de postcode van het stemlokaal.
5. Na afloop van bovenstaande procedure wordt een handmatige validatie gedaan op een willekeurige steekproef (120 stemlokalen) uit de resulterende dataset. Meerdere teamleden inspecteren een deel van de steekproef. Ontbrekende of foutieve gegevens worden handmatig gecontroleerd. Daarbij worden verschillende bronnen geraadpleegd, zoals het Kadaster (BAG Viewer applicatie), de gemeentewebsite, de processen-verbaal van de stembureaus en OpenStreetMap.org.

A.3.2 Afstandsberekening

Het CBS heeft data over 100x100- (en 500x500-)metergebieden in Nederland. Vanwege onthullingsrisico's wordt alleen data vrijgegeven van die gebieden waar ten minste vijf mensen wonen. Middels deze openbare data schatten we de gemiddelde afstand van inwoners tot stemlokalen voor heel Nederland. Dit doen we met gegevens uit de WIMS-data over de geografische coördinaten van de stemlokalen. De 100x100- (en 500x500-)metergebieden hebben de vorm van vierkanten. We hebben voor elk vierkant in een gemeente berekend wat de (hemelsbrede) afstand van het middelpunt van het vierkant is tot elk stemlokaal in de gemeente. Zo weten we voor elk vierkant wat de afstand is tot het dichtstbijzijnde stemlokaal. Vervolgens is de gemiddelde en mediane afstand tussen het middelpunt van het vierkant en het dichtstbijzijnde stemlokaal berekend op gemeente- en wijkniveau.[55] Hiervoor gebruiken we een gewogen gemiddelde van de kortste afstanden, met het inwoneraantal van het vierkant als weegfactor. Via die methode hebben vierkanten met een groter inwoneraantal een grotere impact op de algemene gemiddelde afstand. Bij gebrek aan het aantal kiesgerechtigden per vierkant gebruiken we hier het aantal inwoners.

We hebben ons gebaseerd op 100x100-metergebieden omdat dit nauwkeuriger is dan de 500x500-metergebieden. Om de analyseresultaten ook te kunnen vergelijken met eerdere metingen, zijn ook de afstanden berekend op basis van de 500x500-metergebieden. De resultaten daarvan bespreken we in de voetnoten en bijlage.

Omdat er over stemlokalen in Caribisch Nederland geen postcodedata is, hebben we de bijzondere gemeenten Bonaire, Sint-Eustatius en Saba niet meegenomen in de analyses over afstand. Daardoor is het aantal gemeenten in die analyses 342 en niet 345.

[55] Om vast te stellen welke vierkantsgebieden bij welke wijk horen is gebruik gemaakt van de postcodegegevens. De postcode die hoort bij het middelpunt van een vierkant wordt gekoppeld aan de wijk die bij die postcode hoort. Welke wijken bij welke postcode horen, is afkomstig van het CBS.

A.3.3 Opkomstberekening

De opkomst kan relatief betrouwbaar bepaald worden op het niveau van een gemeente, omdat stemmen binnen de eigen gemeente laagdrempeliger is dan erbuiten. Het aantal kiesgerechtigden is immers alleen beschikbaar op gemeenteniveau, terwijl het aantal op stembureauniveau een schatting is. Het opkomstpercentage wordt bepaald door het aantal geldige stemmen te delen door het aantal kiesgerechtigden per gemeente.

Voor de opkomst op wijkniveau zijn wat extra stappen nodig om tot een opkomstpercentage te komen. Ook zal dit percentage altijd een grove schatting blijven, omdat het aantal stemgerechtigden per wijk niet formeel gedefinieerd is. Mensen kunnen immers in elk stemlokaal in de gemeente stemmen, ongeacht de wijk waarin ze wonen. Het is goed voor te stellen dat dit regelmatig voorkomt, bijvoorbeeld omdat mensen het stemmen combineren met hun werk in een andere wijk of met een bezoek aan het centrum of het treinstation.

Om toch een indicatie te maken, hebben we gebruikgemaakt van data die we ontvingen van de Kiesraad. Deze data betreft onder andere cijfers over uitgebrachte stemmen voor 10.068 stembureaus (exclusief Caribisch Nederland). Om deze stembureaus te koppelen aan wijken gebruiken we hun postcodes. Via postcodes kunnen we stembureaus relateren aan wijken via CBS-wijkdata. Wanneer een postcode volgens het CBS in twee (of drie) wijken valt, kennen we aan elke wijk de helft (of een derde) van de uitgebrachte stemmen van dat stembureau toe. Dit is bijvoorbeeld het geval bij Stembureau Kerkgebouw De Lichtkring (postcode 3823 EG). Dit stembureau linken we aan zowel de wijk Zielhorst als aan de wijk Kattenbroek (Amersfoort).

Het is van belang om rekening te houden met het feit dat we tevens missende data hebben voor het aantal kiesgerechtigden. 1987 van de 10.068 stembureaus hebben een ‘0’ gerapporteerd voor het aantal geschatte kiesgerechtigden. Voor 46 gemeenten is er geen enkel stembureau met informatie over het aantal kiesgerechtigden. Daardoor hebben we van 296 gemeenten de analyses over wijkopkomst meegenomen. Dit gaat om 2.304 wijken.

B Tabellen en figuren

B.1 Locaties en afstand van stemlokalen

Tabel 9: Lijst van gemeenten en de gemiddelde en mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal, oplopend gesorteerd op gemiddelde afstand

Gemeente	Gemiddelde afstand	Mediane afstand	Standaarddeviatie
Amsterdam	208,1	189,5	137,3
Rotterdam	218,1	198,7	135,3
's-Gravenhage	225,2	205,1	128,2
Haarlem	225,3	213,1	118,7
Utrecht	230,5	215,2	130,5
Zandvoort	231,1	205,6	145,6
Delft	241,3	224,2	139,2
Schiedam	243,8	230,6	124,9
Rijswijk (ZH.)	244,7	230,1	134,0
Leiden	250,2	233,3	132,8
Gouda	250,9	230,9	139,0
Krimpen aan den Ijssel	253,2	238,2	125,9
Alblasserdam	259,4	236,4	158,1
Uitgeest	260,1	227,6	151,7
Diemen	263,1	245,8	146,8
Dordrecht	263,3	233,8	184,7
Katwijk	264,2	235,1	169,9
Beverwijk	269,9	247,5	156,3
Sliedrecht	269,9	250,1	187,3
Hilversum	270,1	242,4	183,9
Groningen	271,1	231,6	190,8
Zoetermeer	272,0	247,2	149,1
Urk	272,9	257,0	161,8
Gorinchem	275,7	243,6	170,8
Nissewaard	275,7	264,2	157,7
Hendrik-Ido-Ambacht	276,6	265,2	135,6
Bunschoten	277,4	242,3	204,8
Papendrecht	280,1	269,2	132,9
Nijmegen	281,5	263,9	145,0
Maastricht	282,6	263,2	148,5
Ridderkerk	283,3	238,8	265,5
Amersfoort	287,3	259,5	169,3
Waddinxveen	288,1	241,2	248,1
Den Helder	289,8	260,2	169,9
Heemstede	291,5	266,6	154,4
Zwijndrecht	293,7	272,4	168,5
Lisse	295,8	248,8	221,2
Maassluis	296,2	267,3	155,6

Gemeente	Gemiddelde afstand	Mediane afstand	Standaarddeviatie
Breda	297,0	268,8	189,6
Vlaardingen	299,2	268,9	167,0
Voorschoten	299,2	273,8	183,4
Amstelveen	299,9	274,3	179,6
Zwolle	300,0	267,7	233,9
Landgraaf	300,3	272,3	187,5
Veenendaal	301,2	256,8	184,1
Oegstgeest	304,4	283,8	154,3
Rheden	305,0	278,3	192,2
Vlissingen	305,7	276,8	173,2
IJsselstein	308,2	279,7	226,2
Arnhem	308,6	270,7	291,8
's-Hertogenbosch	309,4	269,8	229,0
Veldhoven	310,2	285,9	181,4
Zutphen	310,5	268,2	231,5
Harlingen	310,6	267,2	205,5
Nieuwegein	310,6	300,0	151,4
Leiderdorp	312,2	279,7	181,0
Purmerend	312,8	281,4	235,0
Velsen	313,0	271,5	230,8
Deventer	313,3	264,3	236,4
Zaanstad	313,7	265,3	255,8
Alkmaar	314,9	278,5	203,3
Baarn	315,7	291,6	188,3
Culemborg	317,2	274,5	216,6
Alphen aan den Rijn	317,5	256,2	278,6
Bergen op Zoom	318,6	283,5	224,5
Heerlen	318,7	290,1	182,4
Beek (L.)	319,1	278,8	205,3
Westervoort	319,7	313,0	135,9
Tilburg	320,0	297,0	187,0
Kerkrade	323,9	300,1	172,4
Doesburg	324,8	297,2	222,9
Capelle aan den IJssel	326,0	271,7	213,2
Zeist	328,9	300,1	203,3
Soest	329,2	274,4	306,6
Castricum	329,3	277,3	281,6
Enschede	329,3	282,8	253,8
Edam-Volendam	331,0	282,5	267,4
Wageningen	331,6	269,2	271,1
Gooise Meren	332,2	275,8	301,1
Huizen	332,4	268,1	321,1
Heemskerk	335,0	292,8	216,5
Barendrecht	335,3	306,7	188,2
Stede Broec	337,1	322,0	165,7

Gemeente	Gemiddelde afstand	Mediane afstand	Standaarddeviatie
Woerden	337,1	274,8	315,0
Oldenzaal	337,3	309,6	200,5
Reimerswaal	337,9	263,7	314,3
Roermond	338,5	294,7	233,2
Eindhoven	338,6	313,8	183,2
Duiven	338,7	302,1	219,9
Almelo	339,3	309,6	208,3
De Bilt	340,0	277,8	260,0
Geldrop-Mierlo	340,1	315,5	179,9
Uithoorn	341,1	311,2	260,1
Hoorn	342,9	317,3	186,9
Leeuwarden	343,0	284,1	276,5
Almere	343,7	296,0	254,8
Goirle	346,4	313,0	257,3
Teylingen	346,8	288,0	254,2
Tholen	347,8	294,5	310,6
Borne	347,9	324,7	244,5
Dijk en Waard	348,6	290,2	257,4
Houten	348,7	309,7	244,6
Apeldoorn	349,5	291,2	330,3
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	350,6	329,6	185,0
Bunnik	351,6	290,2	262,2
Westland	351,9	286,8	262,6
Loon op Zand	353,5	301,0	284,2
Goes	353,7	310,5	304,8
Assen	355,0	315,8	239,9
Schiermonnikoog	355,1	280,6	303,2
Weert	356,3	312,3	233,6
Haarlemmermeer	356,7	304,2	268,1
Hardinxveld-Giessendam	356,8	257,2	319,0
Harderwijk	356,9	326,3	222,2
Zuidplas	357,2	286,8	312,5
Wijk bij Duurstede	360,1	283,8	357,5
Roosendaal	360,3	323,0	240,6
Sittard-Geleen	360,5	322,8	206,7
Helmond	361,7	329,7	197,0
Rijssen-Holten	362,4	284,1	360,6
Valkenswaard	362,7	329,4	233,3
Meppel	363,6	291,8	312,7
Venlo	364,0	291,7	354,9
Wormerland	365,1	308,3	362,6
Ouder-Amstel	366,6	325,4	423,4
Enkhuizen	366,7	312,1	282,9
Beuningen	367,0	312,3	228,4
Vught	367,6	332,7	249,8

Gemeente	Gemiddelde afstand	Mediane afstand	Standaarddeviatie
Brunssum	368,5	341,0	207,8
Leidschendam-Voorburg	368,9	275,1	578,9
Waalwijk	369,3	314,1	261,0
Tiel	369,6	330,7	242,8
Geertruidenberg	370,2	360,8	169,7
Oostzaan	370,7	301,8	260,9
Druten	372,7	318,9	222,4
Gilze en Rijen	373,8	320,8	279,6
Lelystad	373,8	314,6	325,3
Boxtel	374,2	307,6	330,0
Albrandswaard	374,9	367,4	197,9
Voorne aan Zee	375,0	322,8	300,1
Zwartewaterland	375,0	290,9	379,5
Hillegom	375,1	298,5	312,6
Doetinchem	375,3	343,1	266,7
Lingewaard	376,1	316,4	256,0
Wijchen	376,5	330,5	238,7
Pijnacker-Nootdorp	378,9	317,9	251,2
Heiloo	379,2	309,9	288,5
Valkenburg aan de Geul	379,4	316,2	279,6
Zevenaar	380,3	329,4	257,2
Noordwijk	380,6	270,1	364,5
Scherpenzeel	380,7	315,4	297,9
Vaals	381,9	310,5	353,6
Smallingerland	384,2	329,0	261,0
Stichtse Vecht	385,2	276,1	437,5
Kapelle	387,6	359,8	239,9
Wassenaar	388,2	337,5	262,0
Brummen	388,9	324,0	343,1
Middelburg (Z.)	388,9	347,2	236,9
Moerdijk	389,5	318,0	312,3
Vijfheerenlanden	389,8	288,9	342,6
Meerssen	390,0	344,5	248,0
Waterland	390,3	303,4	390,5
Zoeterwoude	391,1	283,7	333,8
Woudenberg	391,2	310,9	409,7
Oosterhout	391,4	352,4	272,9
Blaricum	391,7	339,6	268,5
Meierijstad	392,1	304,8	366,8
Heusden	394,0	336,2	292,0
Berg en Dal	394,1	319,8	345,4
Zaltbommel	395,1	326,1	308,5
Bloemendaal	396,5	357,7	229,5
Aalsmeer	398,6	343,4	300,1
Schouwen-Duiveland	398,8	285,3	424,0

Gemeente	Gemiddelde afstand	Mediane afstand	Standaarddeviatie
Texel	399,0	294,3	418,5
Ede	399,1	289,2	496,0
Stein (L.)	401,5	388,0	213,1
Noardeast-Fryslân	401,6	305,5	357,1
Hoogeveen	402,9	313,5	390,3
Hengelo (O.)	403,8	370,1	237,5
Bladel	404,1	343,5	309,5
Borsele	404,2	315,5	337,6
Drimmelen	404,6	314,3	356,8
Midden-Delfland	405,4	280,0	506,0
Dongen	405,8	346,6	290,6
Land van Cuijk	408,6	322,4	355,8
Etten-Leur	408,9	351,9	283,8
Nijkerk	408,9	297,0	602,4
Bergen (NH.)	409,0	333,7	310,3
Oudewater	409,1	238,5	557,2
Simpelveld	410,1	342,1	298,3
Overbetuwe	410,3	345,9	289,3
Oss	411,1	347,8	299,9
Achtkarspelen	412,1	353,6	291,9
Steenbergen	413,8	333,6	394,6
Noord-Beveland	413,9	324,1	400,3
Beekdaelen	415,0	342,7	288,9
Hattem	416,8	352,1	350,5
Montferland	417,5	361,3	289,2
Waadhoeke	417,5	309,9	395,4
Elburg	417,9	306,9	410,1
Kampen	417,9	294,4	461,5
Twenterand	419,2	315,6	393,1
Westerkwartier	419,2	331,8	387,6
Rhenen	419,6	311,0	388,4
Lansingerland	419,7	358,9	334,3
Venray	420,0	345,6	324,6
Renkum	421,1	373,6	248,9
Nunspeet	422,4	314,9	426,0
Krimpenerwaard	422,5	272,8	509,7
Montfoort	422,9	311,2	478,4
Haaksbergen	427,1	300,7	443,9
Utrechtse Heuvelrug	427,5	350,6	398,1
Best	427,7	377,3	299,9
Hilvarenbeek	428,5	304,3	462,6
West Betuwe	429,4	339,8	389,2
Deurne	431,7	326,0	420,9
Bodegraven-Reeuwijk	432,9	328,9	362,1
Hellendoorn	432,9	329,3	416,8

Gemeente	Gemiddelde afstand	Mediane afstand	Standaarddeviatie
Laren (NH.)	434,1	432,8	218,2
Oude IJsselstreek	434,3	349,3	364,5
Vlieland	435,1	278,6	354,5
Winterswijk	436,1	303,8	506,9
Halderberge	438,2	353,9	342,3
Epe	438,5	324,1	417,4
Eijsden-Margraten	440,2	385,9	328,3
Hoeksche Waard	440,6	325,6	454,5
Dantumadiel	441,1	338,7	354,8
Leusden	442,0	378,9	289,8
Kaag en Braassem	442,1	323,8	391,3
Gemert-Bakel	443,0	325,3	413,6
De Fryske Marren	443,3	338,2	408,6
Eemnes	443,3	326,6	398,3
Echt-Susteren	443,9	343,2	388,3
Opmeer	444,4	350,2	399,6
Oldambt	444,8	334,1	380,4
Heeze-Leende	444,9	331,0	358,9
Gennep	445,2	324,0	453,8
Waalre	445,7	432,3	212,9
Goeree-Overflakkee	446,0	336,0	485,2
Cranendonck	446,7	358,1	382,5
Koggenland	448,7	323,1	372,0
Hof van Twente	450,7	326,9	489,0
De Ronde Venen	450,9	330,2	460,7
Oost Gelre	451,7	384,0	340,1
Heerenveen	451,8	341,3	415,6
Mook en Middelaar	453,2	376,1	325,4
Asten	453,3	369,8	435,8
Ermelo	454,4	336,4	417,2
Barneveld	454,8	320,1	476,7
Losser	456,0	342,0	415,5
Emmen	456,9	368,8	388,0
Schagen	457,4	361,8	389,4
Aalten	458,9	365,2	360,5
Woensdrecht	459,1	389,3	333,2
Reusel-De Mierden	464,3	376,0	391,4
Renswoude	464,4	329,2	545,7
Het Hogeland	465,6	348,7	519,0
Rucphen	469,4	387,4	404,6
Eersel	470,4	372,5	384,5
Beesel	472,0	396,2	322,9
Altena	472,6	355,9	451,3
Heumen	472,7	367,4	395,9
Sint-Michielsgestel	473,3	397,8	350,2

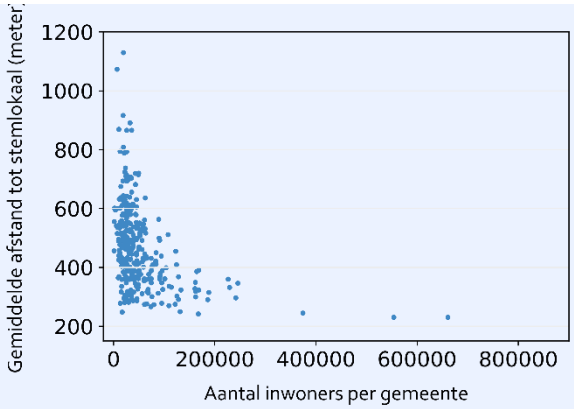
Gemeente	Gemiddelde afstand	Mediane afstand	Standaarddeviatie
Sluis	476,4	355,9	529,0
Terneuzen	477,1	354,0	456,1
Son en Breugel	477,7	446,1	281,9
Laarbeek	478,1	399,0	341,4
Raalte	478,1	374,3	432,9
Wijdemeren	478,3	321,2	509,4
Veere	480,4	376,8	389,2
Putten	480,5	293,4	581,1
Ooststellingwerf	481,6	362,5	439,0
Medemblik	481,8	389,0	390,6
Nederweert	482,8	346,2	482,6
Voerendaal	484,5	400,5	368,0
Terschelling	484,8	317,3	522,4
Midden-Groningen	485,4	385,3	414,7
Maashorst	486,9	403,5	381,5
Lochem	488,2	337,9	599,0
Landsmeer	492,9	323,5	594,7
Molenlanden	493,7	334,1	499,5
Berkelland	497,1	360,6	544,4
Hulst	497,4	401,8	418,3
Bergeijk	497,9	396,7	427,3
Súdwest-Fryslân	499,0	374,0	457,6
Neder-Betuwe	501,2	351,4	463,1
Maasgouw	502,6	468,7	289,7
Horst aan de Maas	504,9	393,5	427,1
Wierden	504,9	418,9	436,2
Oisterwijk	505,9	372,7	505,1
Stadskanaal	506,6	389,8	441,5
Hardenberg	506,8	353,6	504,0
Someren	507,3	380,4	456,5
Weststellingwerf	511,7	376,0	522,4
Tytsjerksteradiel	512,0	408,7	407,2
Bernheze	515,7	395,5	456,3
Steenwijkerland	517,3	374,3	450,6
Eemsdelta	519,8	444,1	392,1
Dinkelland	523,7	365,6	514,3
Drechterland	524,2	405,7	405,6
Noordenveld	525,8	416,5	524,1
Ameland	528,8	514,0	283,8
Olst-Wijhe	532,9	411,3	525,7
West Maas en Waal	534,1	447,7	408,8
Oldebroek	537,5	372,6	648,8
Maasdriel	538,1	429,1	433,8
De Wolden	540,6	377,5	555,9
Oirschot	541,2	334,3	635,1

Gemeente	Gemiddelde afstand	Mediane afstand	Standaarddeviatie
Peel en Maas	545,5	414,3	485,2
Noordoostpolder	546,5	334,8	762,6
Voorst	546,9	346,2	537,7
Tynaarlo	548,9	430,0	431,6
Boekel	551,3	472,2	407,2
Pekela	554,7	420,5	432,4
Zeewolde	561,2	337,4	1064,3
Heerde	561,4	429,5	444,0
Hollands Kroon	561,4	420,0	543,2
Dalfsen	562,2	412,4	547,4
Leudal	564,5	358,1	674,1
Zundert	564,5	275,5	745,8
Gulpen-Wittem	565,9	382,2	510,3
Nieuwkoop	566,7	380,9	585,9
Roerdalen	568,0	459,6	527,1
Opsterland	575,8	415,4	525,5
Westerveld	589,8	369,4	638,5
Coevorden	592,0	464,2	538,8
Veendam	601,8	454,0	516,9
Dronten	606,3	409,2	905,9
Aa en Hunze	609,2	449,7	603,0
Tubbergen	620,2	421,3	605,4
Buren	620,4	420,9	636,5
Lopik	621,8	389,7	588,1
Bergen (L.)	648,3	548,2	517,6
Bronckhorst	659,9	451,4	687,6
Borger-Odoorn	666,3	482,7	600,4
Alphen-Chaam	674,2	412,5	790,8
Midden-Drenthe	682,3	401,3	785,4
Ommen	687,6	424,5	887,8
Rozendaal	696,7	741,2	294,9
Westerwolde	735,6	551,9	622,8
Staphorst	757,9	511,9	791,2
Baarle-Nassau	859,8	529,7	966,6

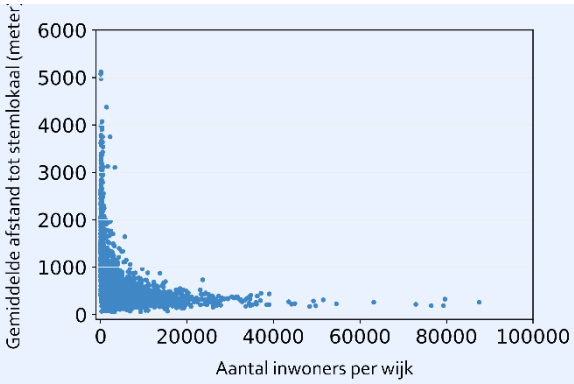
B.2 Kenmerken stemlokalen

B.2.1 Locaties en afstand tot stemlokalen

Figuur 18: Gemiddelde afstand tot stemlokalen naar inwoneraantal in gemeenten

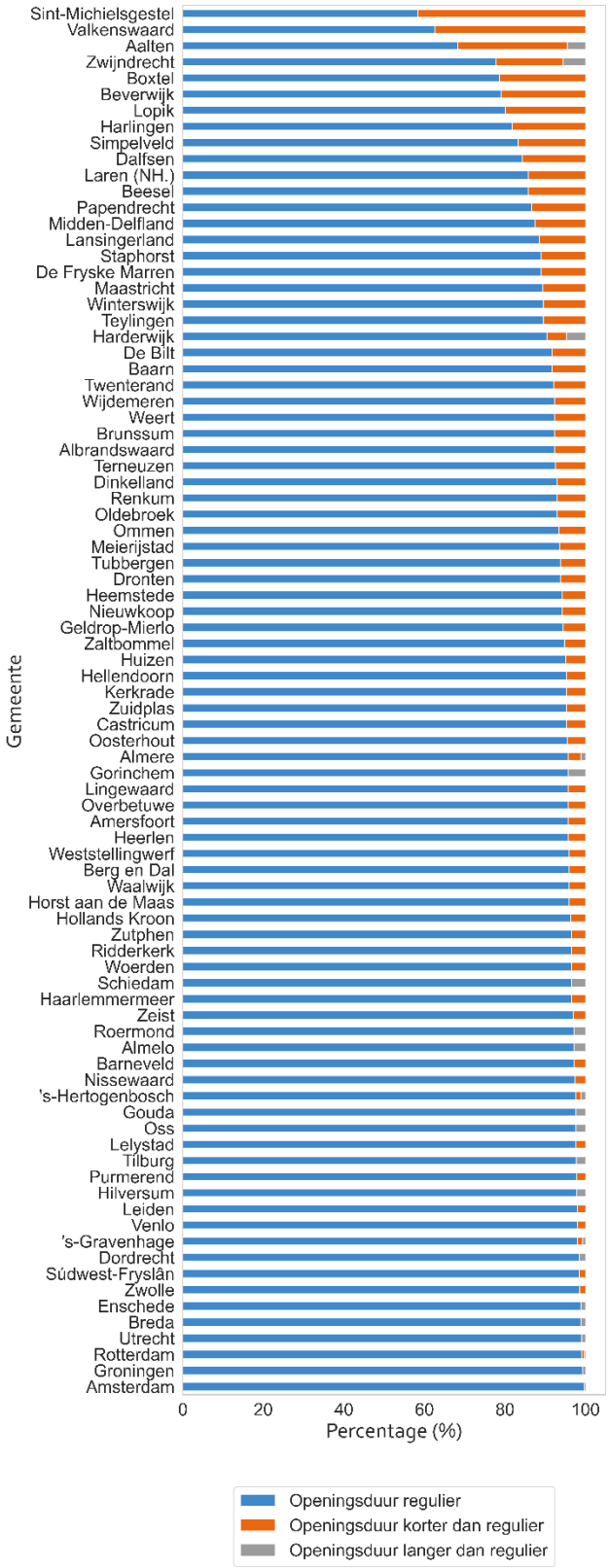

Figuur 19: Gemiddelde afstand tot stemlokalen naar inwoneraantal in wijken

B.2.2 Openingstijden

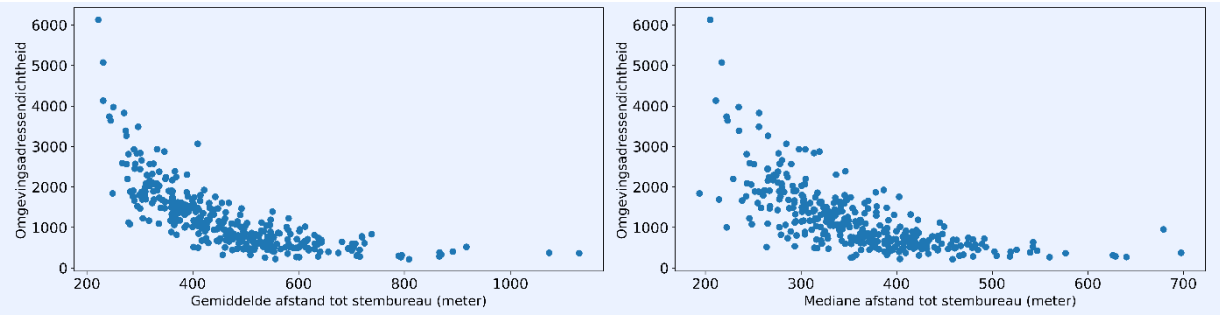
Figuur 20: Verdeling van openingstijden van stemlokalen van gemeenten die minstens één bijzonder stembureau hebben

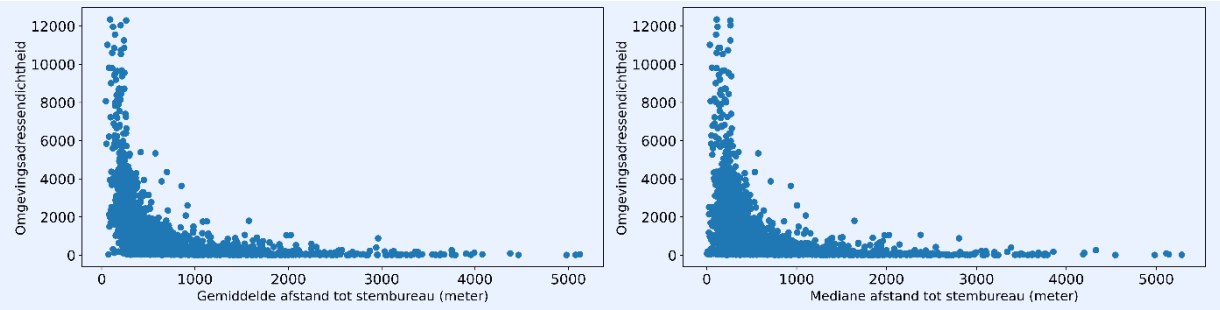
B.3 Verbanden met afstand (op basis van 500x500-metergebieden)

B.3.1 Stedelijkheid

Figuur 21: Omgevingsadressendichtheid en de gemiddelde/mediane afstand tot stemlokalen (**gemeenten**)

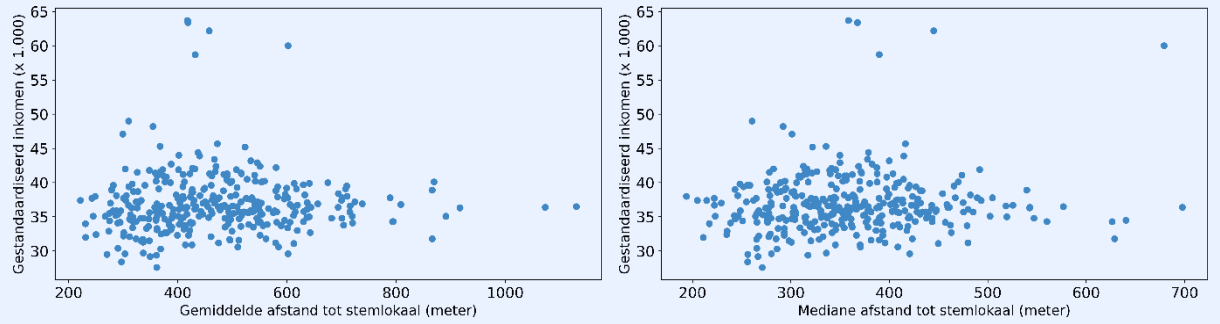

Figuur 22: Omgevingsadressendichtheid en de gemiddelde/mediane afstand tot stemlokalen (**wijken**)

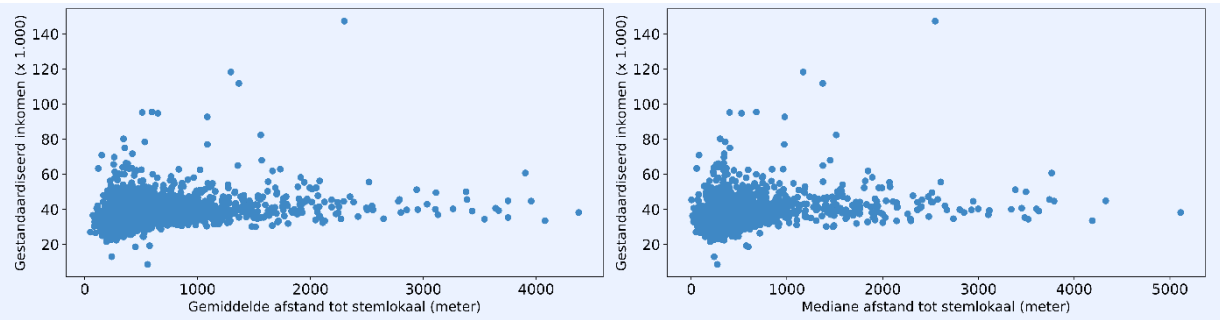

B.3.2 Inkomen

Figuur 23: Inkomen en de gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**gemeenten**)

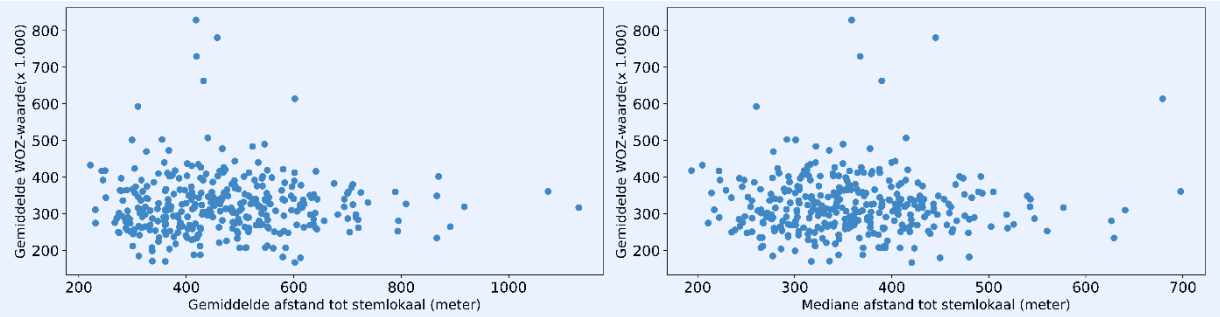

Figuur 24: Inkomen en de gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**wijken**)

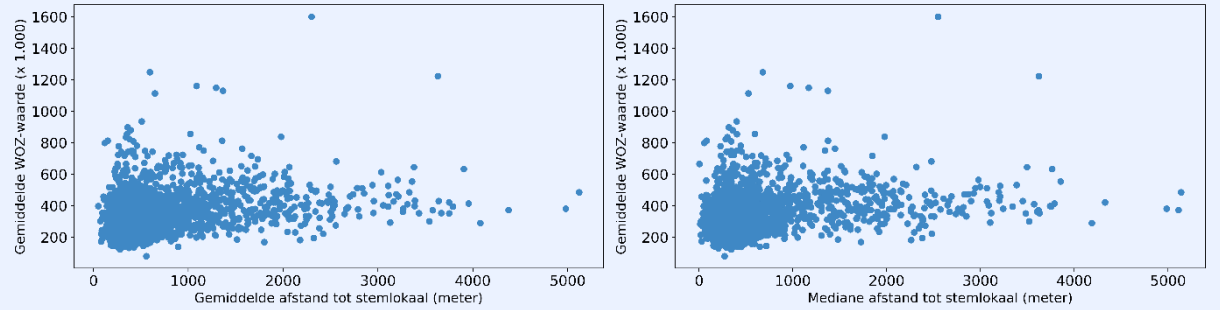

B.3.3 WOZ-waarde

Figuur 25: WOZ-waarde en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**gemeenten**)

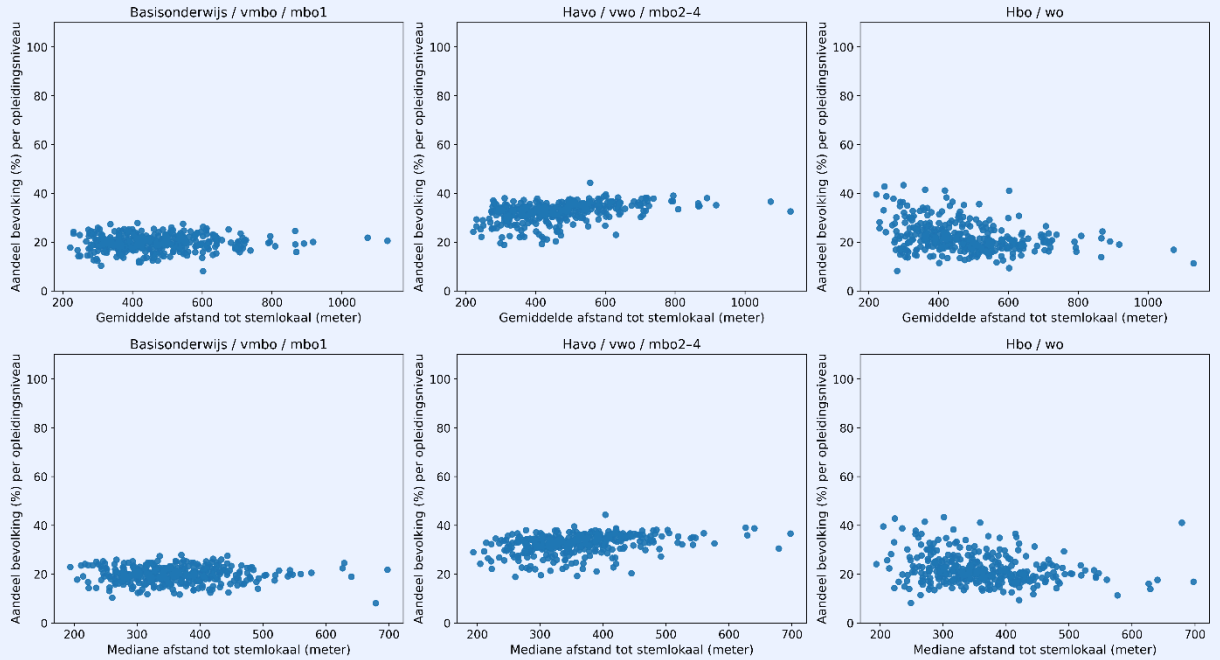

Figuur 26: WOZ-waarde en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**wijken**)

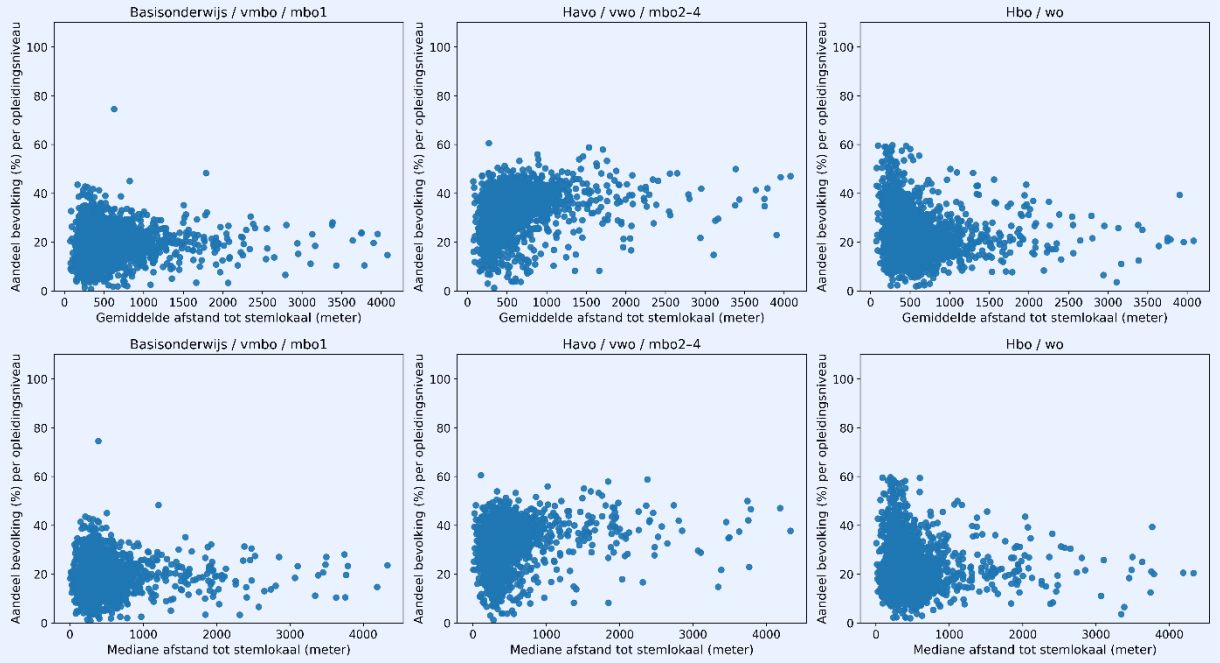

B.3.4 Opleidingsniveau

Figuur 27: Opleidingsniveau en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**gemeenten**)

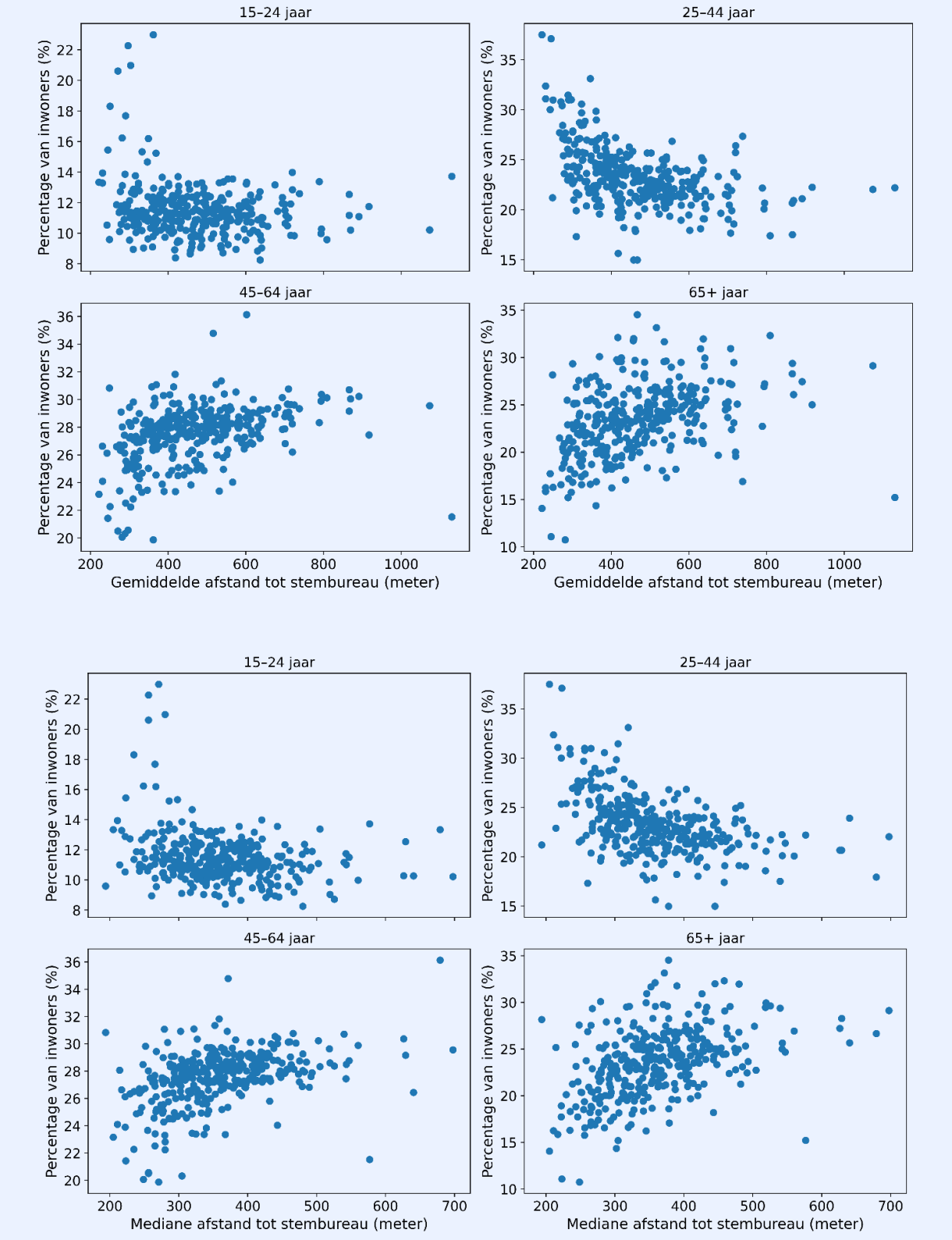

Figuur 28: Opleidingsniveau en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**wijken**)

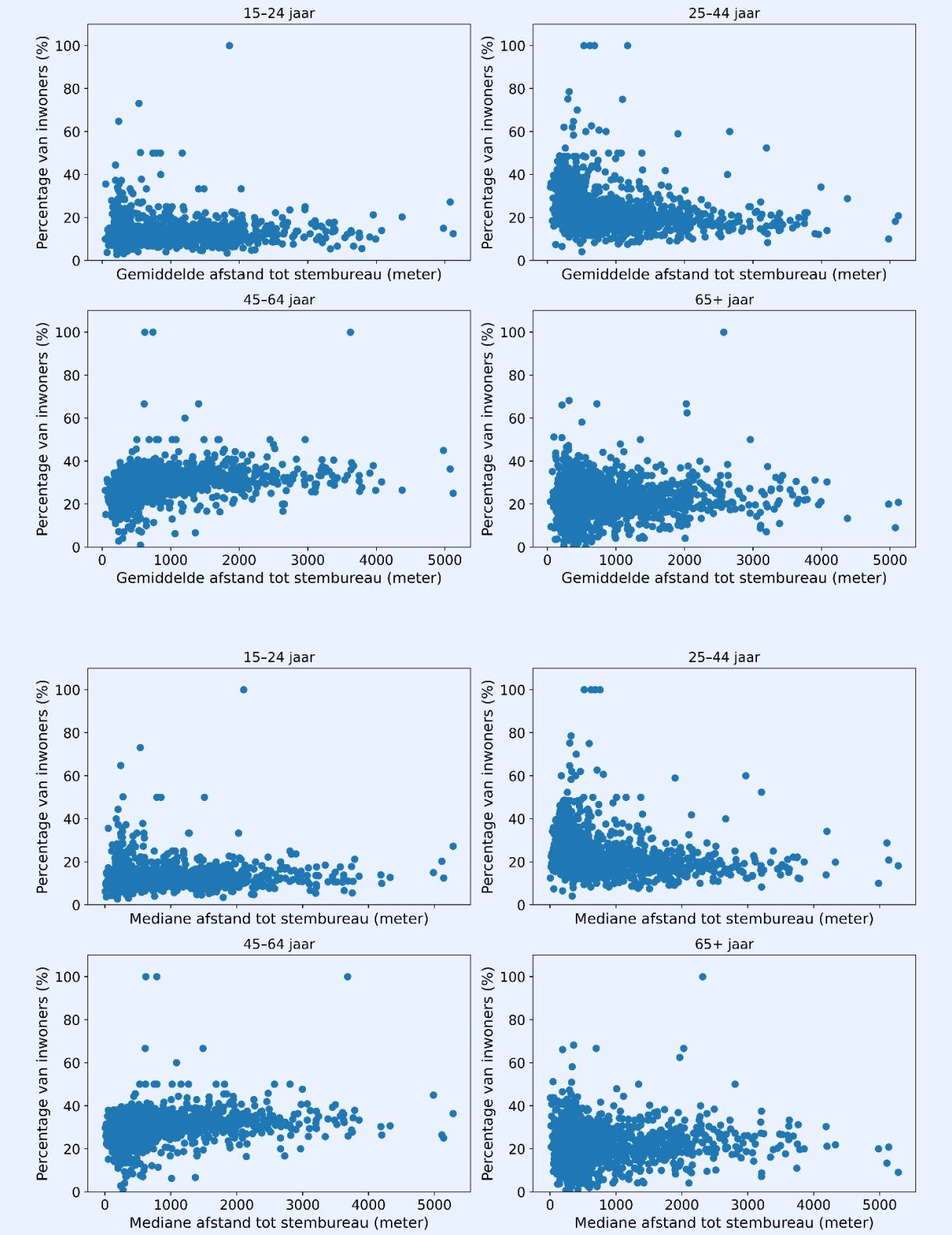

B.3.5 Leeftijd

Figuur 29: Leeftijdsgroepen en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**gemeenten**)

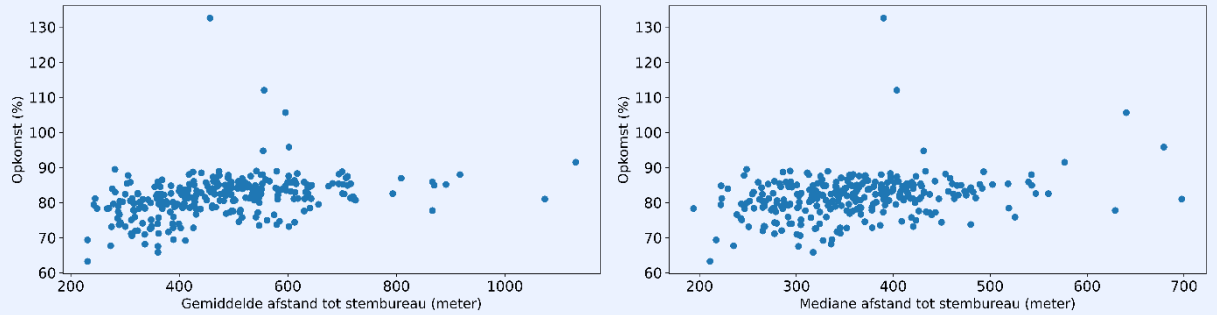

Figuur 30: Leeftijdsgroepen en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**wijken**)

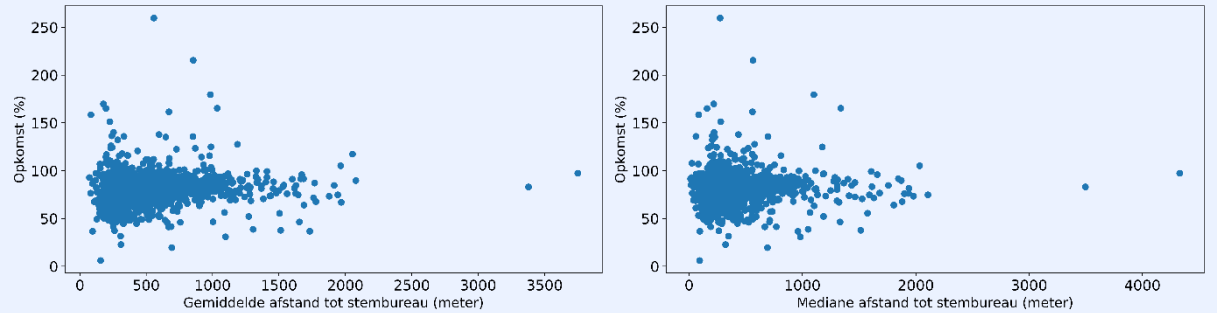

B.3.6 Opkomst

Figuur 31: Opkomstpercentage en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**gemeenten**)

Figuur 32: Opkomstpercentage en gemiddelde/mediane afstand tussen inwoner en stemlokaal (**wijken**)

B.4 Verschillen in locaties

Tabel 10: Aantal stemlokalen per gemeente in afgelopen drie verkiezingen, het percentage **extra** stemlokalen ten opzichte van de vorige verkiezing, het percentage stemlokalen dat op een **andere** locatie ligt en het percentage stemlokalen dat op **dezelfde** locatie ligt, uitgegaan van het aantal stemlokalen bij TK25, oplopend gesorteerd op het percentage stemlokalen dat op dezelfde locatie in gebruik was in EP24/TK23

Gemeente	TK25	EP24	TK23	extra tov EP24	anders tov EP24	zelfde tov EP24	extra tov TK23	anders tov TK23	zelfde tov TK23
Saba	2	1	2	50%	0%	50%	0%	0%	100%
Uitgeest	9	7	9	22%	22%	56%	0%	33%	67%
Bonaire	7	5	6	29%	14%	57%	14%	29%	57%
Vijfheerenlanden	30	28	28	7%	33%	60%	7%	33%	60%
Gennep	10	8	10	20%	20%	60%	0%	10%	90%
Vlaardingen	28	26	29	7%	29%	64%	0%	36%	64%
Haaksbergen	15	13	14	13%	20%	67%	7%	20%	73%
Geertruidenberg	12	11	12	8%	25%	67%	0%	8%	92%
Oosterhout	22	20	23	9%	23%	68%	0%	27%	73%
Halderberge	16	16	16	0%	31%	69%	0%	31%	69%
Brunssum	13	12	14	8%	23%	69%	0%	8%	92%
Almelo	34	30	31	12%	18%	71%	9%	21%	71%
Leusden	14	12	14	14%	14%	71%	0%	21%	79%
Reusel-De Mierden	7	6	7	14%	14%	71%	0%	14%	86%

Gemeente	TK25	EP24	TK23	extra tov EP24	anders tov EP24	zelfde tov EP24	extra tov TK23	anders tov TK23	zelfde tov TK23
Weert	26	25	25	4%	23%	73%	4%	35%	62%
Zoetermeer	60	54	60	10%	17%	73%	0%	23%	77%
Hollands Kroon	27	28	28	0%	26%	74%	0%	26%	74%
Amsterdam	414	351	372	15%	10%	75%	10%	15%	75%
Ameland	4	4	4	0%	25%	75%	0%	25%	75%
Maasgouw	12	12	12	0%	25%	75%	0%	25%	75%
Westervoort	8	7	9	13%	13%	75%	0%	25%	75%
Asten	8	7	8	13%	13%	75%	0%	13%	88%
Best	12	9	11	25%	0%	75%	8%	8%	83%
Baarle-Nassau	4	4	4	0%	25%	75%	0%	0%	100%
Mook en Middelaar	4	3	3	25%	0%	75%	25%	0%	75%
Purmerend	46	39	45	15%	9%	76%	2%	24%	74%
Gouda	42	39	38	7%	17%	76%	10%	17%	74%
De Ronde Venen	21	18	19	14%	10%	76%	10%	14%	76%
Lochem	22	22	23	0%	23%	77%	0%	27%	73%
Houten	22	22	21	0%	23%	77%	5%	14%	82%
Rotterdam	333	276	345	17%	5%	78%	0%	10%	90%
Overbetuwe	23	19	21	17%	4%	78%	9%	4%	87%
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	14	14	13	0%	21%	79%	7%	21%	71%
Rijssen-Holten	19	17	18	11%	11%	79%	5%	21%	74%
Soest	29	23	23	21%	0%	79%	21%	3%	76%
Eindhoven	73	70	71	4%	16%	79%	3%	14%	84%
Ermelo	15	15	15	0%	20%	80%	0%	33%	67%
Urk	10	10	10	0%	20%	80%	0%	20%	80%
Lisse	10	10	11	0%	20%	80%	0%	10%	90%
Stede Broec	10	9	9	10%	10%	80%	10%	10%	80%
Losser	15	13	13	13%	7%	80%	13%	7%	80%
Papendrecht	15	13	15	13%	7%	80%	0%	7%	93%
Noordenveld	20	20	20	0%	20%	80%	0%	5%	95%
Scherpenzeel	5	5	5	0%	20%	80%	0%	0%	100%
Bergeijk	10	8	9	20%	0%	80%	10%	0%	90%
Haarlem	83	80	77	4%	16%	81%	7%	13%	80%
Enschede	86	75	81	13%	6%	81%	6%	9%	85%
Zeist	33	35	35	0%	18%	82%	0%	21%	79%
Smallingerland	33	31	31	6%	12%	82%	6%	21%	73%
Tytsjerksteradiel	22	23	23	0%	18%	82%	0%	18%	82%
Meppel	22	21	22	5%	14%	82%	0%	18%	82%
Zeewolde	11	9	10	18%	0%	82%	9%	0%	91%
's-Gravenhage	259	243	271	6%	12%	82%	0%	15%	85%
Heusden	23	22	23	4%	13%	83%	0%	9%	91%
Borger-Odoorn	23	22	22	4%	13%	83%	4%	4%	91%
Voerendaal	6	6	6	0%	17%	83%	0%	33%	67%
Noord-Beveland	6	6	6	0%	17%	83%	0%	17%	83%
Aalsmeer	18	15	18	17%	0%	83%	0%	6%	94%

Gemeente	TK25	EP24	TK23	extra tov EP24	anders tov EP24	zelfde tov EP24	extra tov TK23	anders tov TK23	zelfde tov TK23
Goirle	12	12	14	0%	17%	83%	0%	0%	100%
Baarn	12	11	11	8%	8%	83%	8%	0%	92%
Simpelveld	6	5	5	17%	0%	83%	17%	0%	83%
Arnhem	79	79	80	0%	16%	84%	0%	14%	86%
Amersfoort	92	80	81	13%	3%	84%	12%	8%	80%
Doetinchem	31	30	31	3%	13%	84%	0%	13%	87%
Heerenveen	31	30	29	3%	13%	84%	6%	10%	84%
Middelburg	19	21	21	0%	16%	84%	0%	21%	79%
Utrecht	191	172	182	10%	6%	84%	5%	12%	83%
Meerssen	13	13	14	0%	15%	85%	0%	15%	85%
Capelle aan den IJssel	26	29	30	0%	15%	85%	0%	15%	85%
Zundert	13	13	13	0%	15%	85%	0%	15%	85%
Duiven	13	14	14	0%	15%	85%	0%	15%	85%
Sittard-Geleen	46	43	47	7%	9%	85%	0%	15%	85%
Teylingen	20	18	19	10%	5%	85%	5%	10%	85%
Pekela	7	7	7	0%	14%	86%	0%	29%	71%
Laren	7	8	7	0%	14%	86%	0%	29%	71%
Son en Breugel	7	8	7	0%	14%	86%	0%	29%	71%
Wassenaar	14	15	14	0%	14%	86%	0%	14%	86%
Eemsdelta	28	27	27	4%	11%	86%	4%	14%	82%
Maasdriel	14	13	14	7%	7%	86%	0%	14%	86%
Barneveld	35	32	32	9%	6%	86%	9%	9%	83%
Voorschoten	14	13	13	7%	7%	86%	7%	7%	86%
Woudenberg	7	7	6	0%	14%	86%	14%	0%	86%
Zoeterwoude	7	6	6	14%	0%	86%	14%	0%	86%
Boekel	7	6	6	14%	0%	86%	14%	0%	86%
Kapelle	7	6	7	14%	0%	86%	0%	0%	100%
Tilburg	86	79	79	8%	6%	86%	8%	13%	79%
Landgraaf	22	22	22	0%	14%	86%	0%	18%	82%
Aalten	22	19	22	14%	0%	86%	0%	5%	95%
Land van Cuijk	59	58	59	2%	12%	86%	0%	12%	88%
Dijk en Waard	52	47	46	10%	4%	87%	12%	12%	77%
Drimmelen	15	14	15	7%	7%	87%	0%	33%	67%
Maassluis	15	15	15	0%	13%	87%	0%	20%	80%
Culemborg	15	14	14	7%	7%	87%	7%	7%	87%
Elburg	15	13	15	13%	0%	87%	0%	7%	93%
Veere	15	14	14	7%	7%	87%	7%	0%	93%
Voorne aan Zee	38	36	36	5%	8%	87%	5%	13%	82%
Venray	23	21	22	9%	4%	87%	4%	13%	83%
Katwijk	31	32	33	0%	13%	87%	0%	6%	94%
Valkenswaard	16	17	16	0%	13%	88%	0%	19%	81%
Oldenzaal	16	14	19	13%	0%	88%	0%	19%	81%
Doesburg	8	8	8	0%	13%	88%	0%	13%	88%
Haarlemmermeer	88	84	90	5%	8%	88%	0%	13%	88%

Gemeente	TK25	EP24	TK23	extra tov EP24	anders tov EP24	zelfde tov EP24	extra tov TK23	anders tov TK23	zelfde tov TK23
Beuningen	16	15	16	6%	6%	88%	0%	13%	88%
De Bilt	24	22	23	8%	4%	88%	4%	8%	88%
Weststellingwerf	24	22	22	8%	4%	88%	8%	4%	88%
Waalwijk	24	21	23	13%	0%	88%	4%	4%	92%
IJsselstein	16	15	16	6%	6%	88%	0%	0%	100%
Brummen	16	14	14	13%	0%	88%	13%	0%	88%
Ouder-Amstel	8	7	8	13%	0%	88%	0%	0%	100%
Almere	91	89	93	2%	10%	88%	0%	14%	86%
Twenterand	25	24	24	4%	8%	88%	4%	8%	88%
Nijkerk	25	22	23	12%	0%	88%	8%	8%	84%
Lelystad	42	46	38	0%	12%	88%	10%	12%	79%
Heemstede	17	18	19	0%	12%	88%	0%	35%	65%
Buren	17	17	17	0%	12%	88%	0%	12%	88%
Diemen	17	17	14	0%	12%	88%	18%	6%	76%
Ede	60	62	62	0%	12%	88%	0%	12%	88%
Berkelland	26	27	27	0%	12%	88%	0%	12%	88%
Zevenaar	26	25	26	4%	8%	88%	0%	12%	88%
Coevorden	26	24	24	8%	4%	88%	8%	0%	92%
Hilvarenbeek	9	9	8	0%	11%	89%	11%	22%	67%
Roerdalen	9	9	10	0%	11%	89%	0%	22%	78%
Opmeer	9	9	8	0%	11%	89%	11%	11%	78%
Wormerland	9	9	9	0%	11%	89%	0%	11%	89%
Sluis	18	18	18	0%	11%	89%	0%	11%	89%
Staphorst	9	9	9	0%	11%	89%	0%	11%	89%
Lansingerland	27	25	28	7%	4%	89%	0%	11%	89%
Zwijndrecht	18	18	18	0%	11%	89%	0%	0%	100%
Tholen	18	16	16	11%	0%	89%	11%	0%	89%
Breda	93	97	96	0%	11%	89%	0%	10%	90%
Zutphen	28	25	25	11%	0%	89%	11%	7%	82%
Winterswijk	19	22	20	0%	11%	89%	0%	21%	79%
Pijnacker-Nootdorp	19	19	18	0%	11%	89%	5%	16%	79%
Echt-Susteren	19	19	19	0%	11%	89%	0%	16%	84%
Bergen (NH)	19	18	18	5%	5%	89%	5%	16%	79%
Amstelveen	38	36	38	5%	5%	89%	0%	8%	92%
Nunspeet	19	17	17	11%	0%	89%	11%	0%	89%
Deventer	58	57	59	2%	9%	90%	0%	5%	95%
Bladel	10	10	10	0%	10%	90%	0%	20%	80%
Edam-Volendam	20	20	20	0%	10%	90%	0%	10%	90%
Alblasserdam	10	10	12	0%	10%	90%	0%	10%	90%
Leiderdorp	10	10	11	0%	10%	90%	0%	10%	90%
Heeze-Leende	10	10	10	0%	10%	90%	0%	10%	90%
Wageningen	20	20	20	0%	10%	90%	0%	10%	90%
Peel en Maas	20	20	20	0%	10%	90%	0%	10%	90%
Vught	20	18	18	10%	0%	90%	10%	0%	90%

Gemeente	TK25	EP24	TK23	extra tov EP24	anders tov EP24	zelfde tov EP24	extra tov TK23	anders tov TK23	zelfde tov TK23
Nijmegen	81	80	82	1%	9%	90%	0%	11%	89%
Groningen	132	125	135	5%	5%	90%	0%	13%	87%
Velsen	31	30	31	3%	6%	90%	0%	6%	94%
Epe	21	20	20	5%	5%	90%	5%	14%	81%
Koggenland	21	19	20	10%	0%	90%	5%	0%	95%
Krimpenerwaard	32	31	31	3%	6%	91%	3%	6%	91%
Drechterland	11	11	11	0%	9%	91%	0%	9%	91%
Valkenburg aan de Geul	11	11	11	0%	9%	91%	0%	9%	91%
Goes	22	21	23	5%	5%	91%	0%	5%	95%
Veendam	11	10	9	9%	0%	91%	18%	0%	82%
Roermond	34	33	37	3%	6%	91%	0%	6%	94%
Raalte	23	22	22	4%	4%	91%	4%	13%	83%
Leudal	23	22	22	4%	4%	91%	4%	9%	87%
Helmond	35	34	33	3%	6%	91%	6%	11%	83%
Meierijstad	47	47	46	0%	9%	91%	2%	11%	87%
Hardenberg	47	46	46	2%	6%	91%	2%	6%	91%
Hilversum	47	43	46	9%	0%	91%	2%	2%	96%
Zandvoort	12	13	11	0%	8%	92%	8%	25%	67%
Sint-Michielsgestel	12	12	12	0%	8%	92%	0%	8%	92%
Horst aan de Maas	24	23	23	4%	4%	92%	4%	8%	88%
Beekdaelen	24	24	23	0%	8%	92%	4%	4%	92%
Oude IJsselstreek	24	24	23	0%	8%	92%	4%	0%	96%
Leiden	49	48	49	2%	6%	92%	0%	6%	94%
Venlo	50	50	48	0%	8%	92%	4%	8%	88%
Bunschoten	13	13	11	0%	8%	92%	15%	38%	46%
Heiloo	13	14	15	0%	8%	92%	0%	31%	69%
Waterland	13	13	13	0%	8%	92%	0%	23%	77%
Neder-Betuwe	13	13	12	0%	8%	92%	8%	15%	77%
Oisterwijk	13	13	13	0%	8%	92%	0%	8%	92%
Goeree-Overflakkee	26	25	24	4%	4%	92%	8%	4%	88%
Noordwijk	26	24	27	8%	0%	92%	0%	4%	96%
Wijdemeren	13	13	13	0%	8%	92%	0%	0%	100%
Zwartewaterland	13	12	13	8%	0%	92%	0%	0%	100%
Dantumadiel	13	12	13	8%	0%	92%	0%	0%	100%
Oegstgeest	13	12	14	8%	0%	92%	0%	0%	100%
Het Hogeland	40	43	42	0%	8%	93%	0%	13%	88%
's-Hertogenbosch	80	79	78	1%	6%	93%	3%	9%	89%
Nissewaard	40	41	45	0%	8%	93%	0%	5%	95%
Utrechtse Heuvelrug	27	28	27	0%	7%	93%	0%	15%	85%
Hoorn	27	27	25	0%	7%	93%	7%	0%	93%
Schagen	27	26	27	4%	4%	93%	0%	0%	100%
Sliedrecht	14	14	14	0%	7%	93%	0%	14%	86%
Dinkelland	14	18	18	0%	7%	93%	0%	14%	86%
Ridderkerk	28	27	29	4%	4%	93%	0%	14%	86%

Gemeente	TK25	EP24	TK23	extra tov EP24	anders tov EP24	zelfde tov EP24	extra tov TK23	anders tov TK23	zelfde tov TK23
Terneuzen	28	30	30	0%	7%	93%	0%	7%	93%
Etten-Leur	14	19	15	0%	7%	93%	0%	7%	93%
Gemert-Bakel	14	14	14	0%	7%	93%	0%	7%	93%
Waadhoeke	42	41	43	2%	5%	93%	0%	7%	93%
Uithoorn	14	13	15	7%	0%	93%	0%	7%	93%
Kaag en Braassem	14	13	14	7%	0%	93%	0%	7%	93%
Boxtel	14	14	16	0%	7%	93%	0%	0%	100%
Bernheze	14	14	16	0%	7%	93%	0%	0%	100%
Gooise Meren	29	29	30	0%	7%	93%	0%	3%	97%
Schiedam	29	28	30	3%	3%	93%	0%	3%	97%
Apeldoorn	88	88	88	0%	7%	93%	0%	13%	88%
Wierden	15	15	14	0%	7%	93%	7%	20%	73%
Kampen	30	29	28	3%	3%	93%	7%	10%	83%
Reimerswaal	15	14	14	7%	0%	93%	7%	7%	87%
Heerlen	46	44	50	4%	2%	93%	0%	7%	93%
Hoogeveen	31	30	30	3%	3%	94%	3%	3%	94%
Dordrecht	63	61	60	3%	3%	94%	5%	3%	92%
Midden-Groningen	32	32	32	0%	6%	94%	0%	9%	91%
Achtkarspelen	16	16	16	0%	6%	94%	0%	6%	94%
Tubbergen	16	19	19	0%	6%	94%	0%	6%	94%
Dronten	16	18	18	0%	6%	94%	0%	6%	94%
Eijsden-Margraten	16	15	15	6%	0%	94%	6%	6%	88%
Hendrik-Ido-Ambacht	16	17	17	0%	6%	94%	0%	0%	100%
Bodegraven-Reeuwijk	16	16	16	0%	6%	94%	0%	0%	100%
Leidschendam-Voorburg	32	31	29	3%	3%	94%	9%	0%	91%
Delft	49	49	51	0%	6%	94%	0%	10%	90%
Súdwest-Fryslân	66	68	65	0%	6%	94%	2%	2%	97%
Westland	51	51	51	0%	6%	94%	0%	14%	86%
Nieuwkoop	17	18	18	0%	6%	94%	0%	12%	88%
Veenendaal	34	35	34	0%	6%	94%	0%	9%	91%
Borsele	17	17	17	0%	6%	94%	0%	6%	94%
Barendrecht	17	16	17	6%	0%	94%	0%	0%	100%
Leeuwarden	71	75	74	0%	6%	94%	0%	7%	93%
Geldrop-Mierlo	18	18	22	0%	6%	94%	0%	11%	89%
Krimpen aan den IJssel	18	17	18	6%	0%	94%	0%	6%	94%
Maastricht	56	62	54	0%	5%	95%	4%	7%	89%
Beverwijk	19	20	19	0%	5%	95%	0%	16%	84%
Voorst	19	18	19	5%	0%	95%	0%	16%	84%
Opsterland	19	19	20	0%	5%	95%	0%	5%	95%
Heemskerk	19	19	19	0%	5%	95%	0%	5%	95%
Westerkwartier	57	57	57	0%	5%	95%	0%	5%	95%
Wijchen	19	20	21	0%	5%	95%	0%	5%	95%
Hulst	19	18	19	5%	0%	95%	0%	0%	100%
Huizen	20	21	21	0%	5%	95%	0%	10%	90%

Gemeente	TK25	EP24	TK23	extra tov EP24	anders tov EP24	zelfde tov EP24	extra tov TK23	anders tov TK23	zelfde tov TK23
Westerwolde	20	20	20	0%	5%	95%	0%	10%	90%
Zaltbommel	20	19	19	5%	0%	95%	5%	0%	95%
Moerdijk	20	19	19	5%	0%	95%	5%	0%	95%
Castricum	21	24	26	0%	5%	95%	0%	10%	90%
Oss	42	46	46	0%	5%	95%	0%	10%	90%
Midden-Drenthe	21	20	20	5%	0%	95%	5%	10%	86%
Harderwijk	21	20	20	5%	0%	95%	5%	10%	86%
Hellendoorn	21	21	21	0%	5%	95%	0%	5%	95%
Kerkrade	21	20	21	5%	0%	95%	0%	5%	95%
Lingewaard	23	23	22	0%	4%	96%	4%	13%	83%
Gorinchem	23	22	24	4%	0%	96%	0%	9%	91%
Vlissingen	23	29	22	0%	4%	96%	4%	4%	91%
Hoeksche Waard	46	45	45	2%	2%	96%	2%	0%	98%
Veldhoven	23	22	23	4%	0%	96%	0%	0%	100%
Berg en Dal	24	27	26	0%	4%	96%	0%	21%	79%
Rheden	24	24	24	0%	4%	96%	0%	13%	88%
Zaanstad	73	74	73	0%	4%	96%	0%	10%	90%
Oldambt	26	25	26	4%	0%	96%	0%	8%	92%
Noordoostpolder	26	27	27	0%	4%	96%	0%	4%	96%
Hengelo (O)	27	27	27	0%	4%	96%	0%	11%	89%
Molenlanden	28	29	28	0%	4%	96%	0%	4%	96%
Alkmaar	56	54	54	4%	0%	96%	4%	4%	93%
Schouwen-Duiveland	29	29	28	0%	3%	97%	3%	14%	83%
Den Helder	29	29	28	0%	3%	97%	3%	3%	93%
Nieuwegein	29	30	25	0%	3%	97%	14%	0%	86%
Medemblik	30	29	29	3%	0%	97%	3%	0%	97%
Alphen aan den Rijn	63	68	69	0%	3%	97%	0%	8%	92%
Emmen	64	63	64	2%	2%	97%	0%	2%	98%
Roosendaal	33	33	32	0%	3%	97%	3%	9%	88%
Stichtse Vecht	33	34	32	0%	3%	97%	3%	6%	91%
Zwolle	68	69	71	0%	3%	97%	0%	7%	93%
Assen	43	43	43	0%	2%	98%	0%	7%	93%
Noardeast-Fryslân	45	45	44	0%	2%	98%	2%	7%	91%
De Fryske Marren	45	45	45	0%	2%	98%	0%	2%	98%
Nederweert	9	9	9	0%	0%	100%	0%	33%	67%
Terschelling	4	4	4	0%	0%	100%	0%	25%	75%
Hillegom	9	10	9	0%	0%	100%	0%	22%	78%
Alphen-Chaam	5	5	5	0%	0%	100%	0%	20%	80%
Laarbeek	11	11	10	0%	0%	100%	9%	18%	73%
Waalre	6	6	5	0%	0%	100%	17%	17%	67%
Ommen	15	16	16	0%	0%	100%	0%	13%	87%
Midden-Delfland	8	8	8	0%	0%	100%	0%	13%	88%
Bergen op Zoom	29	30	30	0%	0%	100%	0%	10%	90%
Zuidplas	21	21	21	0%	0%	100%	0%	10%	90%

Gemeente	TK25	EP24	TK23	extra tov EP24	anders tov EP24	zelfde tov EP24	extra tov TK23	anders tov TK23	zelfde tov TK23
Harlingen	11	11	11	0%	0%	100%	0%	9%	91%
Aa en Hunze	23	23	23	0%	0%	100%	0%	9%	91%
Gilze en Rijen	12	12	12	0%	0%	100%	0%	8%	92%
Steenbergen	12	12	12	0%	0%	100%	0%	8%	92%
Loon op Zand	13	13	13	0%	0%	100%	0%	8%	92%
Renkum	14	19	17	0%	0%	100%	0%	7%	93%
Olst-Wijhe	14	15	15	0%	0%	100%	0%	7%	93%
Oost Gelre	16	16	17	0%	0%	100%	0%	6%	94%
Westerveld	17	17	16	0%	0%	100%	6%	6%	88%
Tiel	17	17	17	0%	0%	100%	0%	6%	94%
Waddinxveen	18	19	18	0%	0%	100%	0%	6%	94%
Dalfsen	19	20	19	0%	0%	100%	0%	5%	95%
Maashorst	19	24	26	0%	0%	100%	0%	5%	95%
De Wolden	20	20	18	0%	0%	100%	10%	5%	85%
Ooststellingwerf	22	23	23	0%	0%	100%	0%	5%	95%
Hof van Twente	27	27	27	0%	0%	100%	0%	4%	96%
Woerden	28	28	28	0%	0%	100%	0%	4%	96%
Altena	28	28	28	0%	0%	100%	0%	4%	96%
Rijswijk	29	29	28	0%	0%	100%	3%	3%	93%
Steenwijkerland	32	32	32	0%	0%	100%	0%	3%	97%
West Betuwe	35	35	34	0%	0%	100%	3%	3%	94%
Eemnes	7	7	5	0%	0%	100%	29%	0%	71%
Bunnik	8	8	7	0%	0%	100%	13%	0%	88%
Heerde	10	10	9	0%	0%	100%	10%	0%	90%
Eersel	10	10	9	0%	0%	100%	10%	0%	90%
Texel	12	12	11	0%	0%	100%	8%	0%	92%
Stadskanaal	19	19	19	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Schiermonnikoog	1	1	1	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Vlieland	1	1	1	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Borne	14	14	14	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Druten	10	10	10	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Hattem	6	6	6	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Heumen	7	7	7	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Oldebroek	14	15	15	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Putten	14	14	14	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Rozendaal	1	1	1	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Lopik	10	10	10	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Montfoort	5	5	5	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Renswoude	3	3	3	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Rhenen	8	8	8	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Wijk bij Duurstede	10	10	10	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Blaricum	7	7	7	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Bloemendaal	15	15	15	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Enkhuizen	8	8	8	0%	0%	100%	0%	0%	100%

Gemeente	TK25	EP24	TK23	extra tov EP24	anders tov EP24	zelfde tov EP24	extra tov TK23	anders tov TK23	zelfde tov TK23
Landsmeer	8	8	8	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Oostzaan	4	5	5	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Hardinxveld-Giessendam	10	10	10	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Oudewater	6	6	6	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Albrandswaard	13	13	14	0%	0%	100%	0%	0%	100%
West Maas en Waal	11	11	11	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Deurne	16	16	16	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Dongen	10	10	10	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Oirschot	10	10	10	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Rucphen	10	10	10	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Someren	7	7	7	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Woensdrecht	8	8	8	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Beek	12	13	13	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Beesel	7	7	7	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Bergen (L)	7	7	7	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Stein	11	11	11	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Vaals	6	6	6	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Cranendonck	11	11	11	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Gulpen-Wittem	11	11	11	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Tynaarlo	24	24	24	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Bronckhorst	24	27	27	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Montferland	19	19	19	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Sint Eustatius	1	1	2	0%	0%	100%	0%	0%	100%